V ČÍSLE: Salzburg '92 ● Komenský v Sárospataku ● Dni gitarovej hudby na bratislavskom KL ● Talianske operné festivaly ● Koncerty ● Informácie ● Servis HŽ

Hudobný život '92

ROČNÍK XXIV ● 3,50 Kčs 9. 9. 1992 16

SKÚSENOSTI

Žijeme napätú a zložitú politickú situáciu. Nechcem sa púšťať do žiadnych povolebných analýz, ani nikomu nechcem zazlievať sklamanie, či určitú roztrpčenosť. Skôr si kladiem otázku, ako to bude v takom či onakom štátoprávnom usporiadaní s našou hudobnou kultúrou. Dnes ľudia vymýšľajú všeličo, podaktorí sa obávajú o budúcnosť zvrchovaného Slovenska a preto ukladajú do českých bánk svoje imanie, iní chcú zase quasi „emigrovať" do historických zemí, tretí ma vystríhali pred akoukoľvek cestou na západ od slovenských hraníc, pretože sa môže udiať všeličo. Chodieval som tam roky, mám tam množstvo známych a priateľov. Viem, že aj tam sú naši neprajníci, ale prednosť dávam osobnej úcte, kolegiálnosti a slušnosti. Nedávno som sa predsa „odhodlal" na takúto cestu, zúčastnil som sa Fóra mladých v Karlových Varoch. Vrátil som sa celý a zdravý. Podotýkam, že som sa nikde neusiloval hovoriť po česky, ani v reštaurácii, ani v obchodoch. Nik mi nedal najavo nepriateľské, ultimatívne chovanie, zažil som zdvorilosť a slušnosť. Aj pri stretnutiach s českými kolegami kritikmi, umelcami či funkcionármi, nikde nepadlo žiadne ironické dvojzmyselné či akékoľvek provokačné slovo, ako to denne počúvam od televíznych redaktorov FI, z rozhlasovej stanice Česko-Slovensko, alebo, ako som to čítal od slovutných redaktorov-pisálkov špecialistov na slovenskú problematiku z Lidových novín. Pľuvanie je dnes azda najnovšia móda na vyjadrovanie a exponovanie svojej „osobnosti". Netolerantnosť a zákernosť vládnu masovými médiami. Zaráža ma nekultúrne vyjadrovanie časti slovenských spisovateľov, „inžinierov to ľudských duší". Kladiem si preto otázku, prečo v Karlových Varoch vládla pohoda, tolerantnosť, schopnosť vzájomne komunikovať i napriek rozdielnym umeleckým názorom. V prvom rade asi preto, že nik nekládol politické či regionálne, alebo iné záujmy, nad záujmy čisto umelecké. Možno aj preto, že sme tam mali veľmi dôstojnú reprezentáciu mladého koncertného umenia, ktorá bola rovnocenným partnerom českej reprezentácii. Možno to bola aj zdvorilosť. Vďaka aj za ňu. Aj tú predsa veľmi potrebujeme.

Toto podujatie ma však priviedlo aj na myšlienku, že staré heslo „hudba nepozná hraníc" nemusí byť frázou a že zrejme v budúcnosti to bude reálny fakt. Ukázalo sa, že hudbe naozaj nebránia ani jazykové problémy či zákony. Rovnako sa ukázalo, že hudba ani nepotrebuje také či onaké štátoprávne usporiadanie, potrebuje iba seriózne partnerstvo, silu vlastnej výpovede, nepotrebuje ani federálnu strechu, ani politických kariéristov. Jediné čo potrebuje, dobrých, schopných tolerantných ľudí, ktorí sú za vec zapálení, potrebujeme dobré umelecké výkony a kvalitné diela, ktoré dokážu osloviť ako slovenského, tak českého, či iného zahraničného poslucháča. Spolupráca Slovenskej hudobnej únie, konkrétne Spolku koncertných umelcov s českými partnermi, partnerská spoluúčasť na projekte, to je cesta do budúcnosti. Samozrejme, nebolo všetko bez chýb. Pri zhodnotení doterajších skúseností a pri dobrej vôli jednej a druhej strany, nevidím zásadné prekážky pre ďalšiu spoluprácu bez straty vlastnej národnej identity.

MARIÁN JURÍK

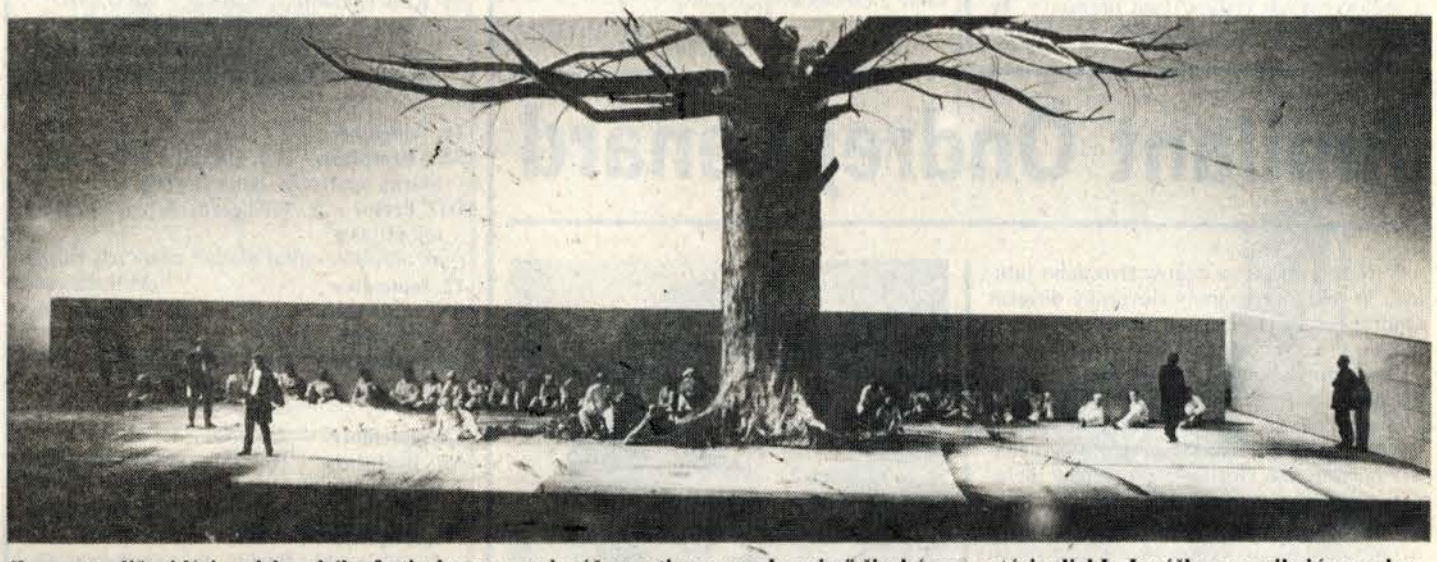

Zmena tradičnej línie salzburského festivalu smerom k súčasnosti znamenala najmä širokú prezentáciu diel L. Janáčka vo vynikajúcom obsadení. S obrovským úspechom sa stretla aj premiéra Janáčkovej opery Z mŕtveho domu v naštudovaní Viedenskej filharmónie pod taktovkou C. Abbada.

Snímka Salzburger Festspiele

SALZBURG '92

V ZNAMENÍ JANÁČKA

JIŘÍ VITULA

Počas plných piatich týždňov odznela vyše stovka umeleckých akcií letných hier v Salzburgu, ktoré si počas svojej 70-ročnej existencie vydobyli postavenie, ktoré mu právom môže závidieť celý svet. Možnosti Salzburského festivalu sú takmer neohraničené. Disponuje umelcami najzvučnejších mien a pre mnohých umelcov znamená vrchol ich umeleckých možností.

Okázalý štart Salzburských letných hier býva vždy spoločenskou udalosťou najvyššieho stupňa. Je to zväčša záležitosť kategórie vyvolených osobností z celej Európy i zo zámoria, ktoré tejto vrcholnej umeleckej udalosti dodávajú aj medzinárodný spoločenský lesk. K týmto závideniahodným výšinám dospel Salzburský festival už vo svojich počiatkoch, keď jeho prvé ročníky zdobili mená takých osobností ako boli Max Reinhardt, Richard Strauss a iní. S výnimkou niekoľkých vojnových rokov znamenali Salzburské letné hry aj veľký vzostup slávy Artura Toscaniniho. K svojmu najvyššiemu zenitu dospeli v priebehu 20-ročného umeleckého panovníka Herberta von Karajana.

Na takéto tradície sa veľmi ťažko nadväzuje. V tomto roku nastúpilo v Salzburgu nové festivalové direktórium, vedené Belgičanom Gérardom Mortierom (viď HŽ č. 15), ktorý i napriek svojej mladosti má za sebou skvelú opernú prácu v Bruselskom národnom divadle La Monnaie, kde si vydobyl povesť vynikajúceho umelca, organizátora i dramaturga. Jemu pripadla úloha zasiahnuť do tradičnej línie Salzburského festivalu a určiť mu moderný smer. V prípade Salzburského festivalu, zafixovaného v predstavách širokých vrstiev kultúrneho sveta, to právom vzbudilo určité obavy, zvedavosť a neistotu. Mortier proti tomuto prívalu nedôvery a kritiky postavil činy. Usiloval sa predovšetkým vtlačiť Salzburským hrám pečať súčasnosti a zbaviť ich stereotypu konzervatívnej tradície. Vedľa Mozarta, ktorý bude mať v Salzburgu vždy dominantné postavenie, chce ukázať koľko veľkých umelcov zrodila naša epocha. Východiskovým kľúčom k realizácii tejto myšlienky bola Mortierovi osobnosť skladateľa Leoša Janáčka. Tvorba veľkého Moravana, ktorá bola dosiaľ v tomto meste obchádzaná, tvorila kostru všetkých oblastí hudobného spektra Salzburského festivalu – od piesňových a sólových cyklov cez komorné skladby, zborové a symfonické diela, až k opere. Cennou devízou v tejto veľkej konfrontácii bol fakt, že interpretácie Janáčkových skladieb sa ujali významní zahraniční umelci a súbory z Európy, Ameriky a Japonska. Ako silne vnútorne majú toto dielo zažité ukázali hneď dva príklady: Salzburská premiéra opery Z mŕtveho domu, hudobne pripravená Viedenskou filharmóniou s Claudiom Abbadom a Glagolská omša v interpretácii vyše 200-členného orchestru a zboru z Birminghamu pod vedením zanieteného a temperamentného Simona Rattla, s Petrom Mikulášom v sólistickom kvartete. Obaja dirigenti preukázali, že ich vzťah k Janáčkovej hudbe nie je len príležitostný a náhodný. Ich výkony plne presvedčili o analytickom chápaní Janáčkových skladieb.

Abbado svoj vrelý vzťah k Janáčkovi manifestoval senzibilným rozpracovaním partitúry Z mŕtveho domu, ktorá hýrila neobvyklými farbami, rytmom i pátosom. Operu vykreslil ako ostrú psychodrámu s osobitými symfonickými črtami. Doslova možno povedať, že bol fascinovaný jedinečnosťou autorových kompozičných nápadov a postupov, s uchvacujúcim zmyslom pre detail vystihol Janáčkovu mäkkú i drsnú melodiku. Obecenstvo to v priebehu večera pochopilo a úspech sa dostavil celkom spontánne. Ovácie po predstavení trvali 20 minút. Inakšie to však bolo s Grüberovou réžiou. Zatiaľ, čo hudba kraľovala, režisér upadol do pomerne nudnej, romanticky uhľadenej réžie, ktorá sa rozchádzala s Dostojevského predlohou. Zato Glagolská omša nás presvedčila o tom, aká blízka je Janáčkova tvorba Britom, a ako Simon Rattle vystihol jej duchovné rozmery a obsah. Do svojho predvedenia premietol naviac kus vlastného vynachádzavého hudobného myslenia a tvorivej invencie.

Desať orchestrov z rôznych končín sveta, dirigenti zvučných mien a sólisti vyvolávajúci neskrývaný rešpekt (Riccardo Muti, Christoph von Dohnányi, Sir Georg Solti, Esa-Pekka Salonen, Lucia Poppová, Marjana Lipovšeková, Anja Silja, Eva Meiová, Dietrich Fischer-Dieskau, Barbara Hendriexová, Cheryl Studerová, Anne-Sophie Mutterová, Krystian Zimmermann ad.) predstavili Salzburg v účelnom vyvážení tradičných umelcov s novými silami. Popýšil sa taktiež dvoma debutantami z Ruska, na ktorých sa v budúcich rokoch môžeme právom tešiť: volajú sa Dmitri Chvorostovsky a Maxim Vengerov.

Žiaľ, po odrieknutí Marylin Hornovej v koncertnom predvedení opery Tancredi jubilujúceho G. Rossiniho, rezignovala na svoju tohtoročnú účasť v Salzburgu aj Edita Grüberová. Škoda. Obrovský záujem však na seba sústredili dve medzinárodné inscenácie v kooprodukcii európskych a amerických scén: viedensko-bruselská Salome od Richarda Straussa s famóznym výkonom hlavnej talianskej predstaviteľky Catherine Malfitano a 4-hodinové scénické oratórium, pripravené k 80-tinách nedávno zosnulého Oliviera Messiaena Svätý František z Assisi.

V tomto roku, ďaleko viac ako v minulosti, zaznela hudba skladateľov druhej polovice nášho storočia. A bude tomu tak aj v budúcnosti. Pierra Bouleza reprezentovali štyri kompletné večery jeho skladieb pod vlastnou taktovkou, na budúci rok je plánovaný Luigi Nono. Ako hosť má v budúcom roku vystúpiť kompletný súbor milánskej La Scaly, pravdepodobne s predstavením Borisa Godunova. Rok 1993 bude však z veľkej časti venovaný maďarskej národnej hudbe, predovšetkým Bartókovi, Ligetimu a Kurtágovi. Z Mozartovej tvorby zaznie jeho opera Lucio Silla.

Dokončenie na 2. str.

SALZBURG '92

V ZNAMENÍ JANÁČKA

Pokračovanie z 1. str.

Salzburský festival sa dožíva aj organizačnej renesancie. Gérard Mortier chápe totiž svoje poslanie voči umelcom i publiku komplexne. Uvedomil si, že kultúra verejnosť tzv. východných posttotalitných krajín sledovala zatiaľ salzburské festivalové dianie len z diaľky s utajovanou závisťou a nejasnými predstavami. Organizátori sa síce tvarili, že festival na seba zarobí, ale za akú cenu bola prinesená táto obeť voči dychtivému širšiemu obecenstvu si málokto uvedomil. Bežným kultúrnym divákom a poslucháčom sa ušla možnosť navštíviť maximálne niektorý okrajový komorný koncert. Pán Mortier prichádza s niektorými radikálnymi nápadmi. Nadväzuje kontakt s obecenstvom z netradičných zemí a spoločenských vrstiev. Boli predstavy, že kultúrny jedinec by sa mohol dostať na výnimočné salzburské podujatie len za cenu mesačného platu. V Česko-Slovensku, Maďarsku, Poľsku a v ďalších krajinách je predsa mnoho vzdelaných ľudí, ktorí by mali zmeniť skladbu salzburského publika. Veľké umenie chce aj umeniamilovné publikum. Prvý krok k tomu sa uskutočnil v tomto roku. Sprístupnili sa niektoré generálne skúšky, vytvorila sa cenove prístupnejšia kategória vstupeniek na náročné operné a koncertné podujatie. Ba dokonca pred zahájením opery, či koncertu predávali sa nevyzdvihnuté vstupenky za symbolickú cenu – 100 šilingov. Ďalšie novinky iste prinesie prevádzaný sociologický prieskum. A tak sa Salzburský festival môže postupne stať arénou nového obecenstva, ktoré bude podnecovať i jeho budúce smerovanie a umelecký vkus doby.

JIŘÍ VITULA

Jubilant Ondrej Lenárd

V týchto dňoch sa dožíva životného jubilea, 50 rokov, významný slovenský dirigent Ondrej Lenárd, šéfdirigent Slovenskej filharmónie.

Je typom všestranne zameraného hudobníka, pre ktorého je vzrušujúce vyrovnávať sa s interpretačnými problémami v najrôznejších smeroch. Svoju prácu dirigenta vždy chápal zároveň ako tvorbu aj ako službu dielu. Odtiaľ pramení akási zvláštna a ťažko uchopiteľná oscilácia medzi „klasickým" a „súčasným" v jeho umeleckej osobnosti. Je zároveň pokračovateľom tradície veľkých dirigentských osobností, siahajúcej až do hĺbky minulého storočia, aj dirigentom v pravom slova zmysle dnešným, súčasným, lebo vie suverénne a presvedčivo vrhnúť na hudobnú skladbu pohľad človeka modernej doby. Zo základného prístupu, chápajúceho prácu dirigenta ako službu, pre Lenárda vyplýva požiadavka nevnášať do interpretácie hudobného diela nič cudzorodé, vonkajšie, neorganické, neústrojné. Snaha o dosiahnutie štýlovej čistoty a presvedčivosti bola vždy hlavnou konštantou jeho dirigentskej činnosti. Tejto snahe prispôsoboval jednotlivé interpretačné parametre, od elementárnych až po tie najzložitejšie. Predovšetkým však z pochopenia štýlového zakotvenia toho-ktorého diela sa u Lenárda odvíja celková dramatická, dynamická a architektonická koncepcia diela. Štýl a dramatická koncepcia idú u Lenárda vždy ruka v ruke, korešpondujú spolu, ale vzniká medzi nimi i jemné napätie dodávajúce interpretačnej kreácii črty osobitosti, ozvláštnenia, jedinečnosti.

Typické je aj Lenárdovo sústredenie sa na detail. Stovky hodín v nahrávacích štúdiách sa prirodzene museli premietnuť do maximálne precíznej a vypracovanej mikroštruktúry kompozícií.

Ondrej Lenárd je dirigentskou osobnosťou spájajúcou v dokonalých proporciách rátio s emocionálnosťou. Je mu cudzí intelektuálsky prešpekulovaný prístup k interpretácii, ale aj bezbrehá citovosť postrádajúca kontrolu. Je dirigent – staviteľ, tektonik, ale z jeho výkonov vždy vanie jasný a precízne tlmočený názor na vnútorné obsahové kvality, výraz a štýl hudobnej kompozície. Vie strhujúcim spôsobom vystavať veľký symfonický celok, ale aj pohrať sa s orchestrálnou miniatúrou. Je citlivým partnerom koncertným sólistom. Jeho talent patrí rovnakou mierou symfonickému orchestru aj opere. Orchestrálny part opery sa v jeho poňatí stáva vždy novou, výrazuplnou a nové obsahy tlmočiacou dramatickou postavou.

Snímka archív HŽ

Dirigentské dielo Ondreja Lenárda je dnes eminentnou a reprezentatívnou súčasťou slovenskej hudobnej kultúry.

Miloslav Blahynka

KEDY KDE ČO

9. september
SND Bratislava – Patejdl – Filan: Snehulienka a 7 pretekárov (11.00 a 17.00)
DJGT Banská Bystrica, Bohéma Klub – Operný koncert A. Dvorská, G. Ofsepian; J. Iršai (19.00)

10. september
SND Bratislava – G. Verdi: Nabucco (19.00)
ŠF Košice, Dóm sv. Alžbety – XXII. MOF; L. N. Clerambault, S. Scheidt, D. Buxtehude, H. E. Frischknecht, O. Messiaen (20.00); H. E. Frischknecht (Švajčiarsko)

11. september
SND Bratislava – L. J. Herold – P. L. Hertel: Márna opatrnosť, balet (19.00)
DJZ Prešov – A. Vladigerov: Vlk a 7 kozliatok (10.00)

12. september
SND Bratislava – J. Offenbach: Hoffmannove poviedky (19.00)
NS Bratislava L. Tolcvay: Evanjelium o Márii (19.00)

13. september
NS Bratislava – L. Tolcvay: Evanjelium o Márii (19.00)
Mirbachov palác Bratislava – Komorný koncert Sp. slov. skl. SHÚ
I. Dibák, M. Bázlik, R. Schumann, G. Mahler; P. Mikuláš, J. Salay, D. Buranovský (10.30)
ŠF Košice – XXII. MOF, G. Frescobaldi, G. Gabrieli, J. G. Walther, J. S. Bach, V. Petrali, M. E. Rossi, O. Ravanello, R. Rizzato; (10.00)
R. Rizzato (Taliansko)

14. september
SND Bratislava – G. Verdi: Nabucco (19.00)
NS Bratislava – L. Tolcvay: Evanjelium o Márii (19.00)
ŠF Košice, Dom umenia – XXII. MOF; J. S. Bach, Z Kodaly; (19.30)
István Ella (Maďarsko)

15. september
SND Bratislava – G. Bizet: Carmen (19.00)
NS Bratislava – E. Kálman: Čardášová princezná (19.00)
Hudobná sieň Brat. hradu – Komorný koncert v rámci cyklu Hudba a barok (K roku stredoeurópskeho baroka, 19.30)
I. Bachmanová, M. Lenková, P: Sklenka, M. Červená, K. Hanzelová
ŠD Košice, Štúdio Smer – A. Chačaturian – M. de Falla: Maškaráda – Trojrohý klobúk (10.00)
DJZ Prešov – R. Friml: Kráľ tulákov (19.00)

16. september
SND Bratislava – A. Adam: Giselle, balet (19.00)
ŠD Košice – E. Kálman: Čardášová princezná (19.00)
ŠF Košice, Dom sv. Alžbety – XXII. MOF, J. S. Bach, C. Nielsen, F. Liszt (20.00)
Jens E. Christiensen (Dánsko)
DJZ Prešov – J. Šlitr, J. Suchý: Šesť žien Henricha VIII. (19.00)

17. september
SND Bratislava – G. Verdi: Rigoletto (19.00)
ŠD Košice – L. Delibes: Coppelia, balet (19.00)
ŠD Košice, Dom umenia – XXII. MOF, J. Sibelius, F. Paer, M. Ravel, F. A. Guilmant; (19.30)
ŠF Košice, E. Dzemjanová, J. E. Christiensen, dir. P. Feranec

18. september
SND Bratislava – J. Strauss: Netopier (19.00)
NS Bratislava – L. Tolcvay: Evanjelium o Márii (19.00)
ŠD Košice – G. Pucinni: Tosca (19.00)
DJGT Banská Bystrica – Večer pop. melódií J. Straussa a F. Lehára, premiéra (19.00)

19. september
SND Bratislava – P. I. Čajkovský: Labutie jazero, balet (19.00)
NS Bratislava – L. Tolcvay: Evanjelium o Márii (19.00)
DJGT Banská Bystrica – J. Offenbach: Orfeus v podsvetí (19.00)

20. september
NS Bratislava – L. Tolcvay: Evanjelium o Márii (19.00)
Mirbachov palác Bratislava – Koncert spolku koncertných umelcov SHÚ (10.30)
ŠD Košice – V. Vladigerov: Vlk a 7 kozliatok (14.30)

21. september
SND Bratislava – J. Offenbach: Hoffmannove poviedky (19.00)
DJZ Prešov – E. Kálman: Grófka Marica (19.00)

22. september
SND Bratislava – Patejdl – Filan: Snehulienka a 7 pretekárov (18.00)
Hudobná sieň Brat. hradu – Komorný koncert v rámci cyklu Hudba a barok (K roku stredoeurópskeho baroka, 19.30)
E. Kamrlová, P. Hanzel
ŠD Košice – J. Strauss: Cigánsky barón (19.00)
DJGT Banská Bystrica – G. Donizetti: Favorítka (18.30)
DJZ Prešov – O. Feleman: Stará komédia (19.00)

23. september
SND Bratislava – G. Puccini: Madame Butterfly (19.00)
ŠD Košice – L. Delibes: Coppelia, balet (10.00)
DJZ Prešov – J. Hermann: Hello Dolly! (19.00)

Blahoželáme

Ondrej Lenárd (9. 9.) – dirigent, šéfdirigent Slovenskej filharmónie, 50 r.
Ján Hadraba (17. 9.) – operný spevák, bas, sólista opery SND a DJGT Banská Bystrica, 70 r.
doc. Eva Fischerová-Martvoňová (20. 9.) – klaviristka, koncertná umelkyňa, sólová a komorná hráčka, pedagogička na VŠMU, 70 r.

OZNAM

Riaditeľstvo Základnej umeleckej školy v Pezinku prijme s nástupom od 1. septembra 1992 učiteľa tanca, hry na dychové nástroje a na gitare.

Informácie na tel. čísle: 0704/22 56.

MLADÉ PÓDIUM

V dňoch 16. – 25. 8. t. r. sa uskutočnil v Karlových Varoch 20. ročník prehliadky mladých umelcov MLADÉ PÓDIUM. Usporiadalo ho Fórum mladých, člen Asociácie hudobných umelcov a vedcov za finančnej podpory ministerstva kultúry, v spolupráci so Slovenskou hudobnou úniou a ďalšími inštitúciami. Hlavným sponzorom bolo nakladateľstvo Bärenreiter Praha. Mladé pódium obsahovalo 25 koncertných podujatí. V rámci prehliadky sa uskutočnilo viacero pracovných a spoločenských podujatí. Prítomní českí a slovenskí hudobní kritici prisúdili Diplom časopisu Hodební rozhledy mladému ambicióznemu Wihanovmu kvartetu.

–mj–

NOVINKY a. s. OPUS

KLASICKÁ HUDBA

A. Moyzes: Sláčikové kvartetá No. 2 Op. 66, No. 3 Op 83, No. 4, Moyzesovo kvarteto CD
Sláčikové kvartetá vychádzajú v rámci edície Slovenská hudba, predstavujú autora, ktorý patrí k zakladateľským osobnostiam slovenskej hudobnej kultúry.
W. A. Mozart: Šesť sonát pre čembalo, flautu a violončelo KV. 10 – 15 (Rané sonáty) CD, LP
Krátke sonáty z raného obdobia tvorby W. A. Mozarta nahrali umelci: Daniela Rusó – čembalo, Miloš Jurkovič – flauta, Juraj Alexander – violončelo.
J. Haydn: The Seven Last Words of Christ – Oratorio 2 CD, 2 LP
Oratoriálna verzia v podaní popredných umelcov (M. Hajossyová, H. Štolfová-Bandová, J. Kundlák, P. Mikuláš, Dr. L. Rajter – dir., Slovenský filharmonický zbor, Slovenská filharmónia) je obohatená o meditácie politikov (V. Havel, D. Burešová, F. Mikloško, Petr Pithart, Ján Čarnogurský, M. Uhde, L. Snopko).
W. A. Mozart: Church Sonatas for Organ and Orchestra Nos. 1 – 17 2 CD, 2 LP
Súbor chrámových sonát zo skladateľského odkazu predstaviteľa viedenského klasicizmu W. A. Mozarta v naštudovaní popredných slovenských interpretov: Anna Hölblingová – husle, Quido Hölbling – husle, Jozef Podhoranský – violončelo, Ivan Sokol – organ.
Dedication – Jozef Zsapka (Gitara), Dagmar Zsapková (flauta) CD, LP
Gitarové duo Zsapkovcov predstavuje slovenskú interpretačnú špičku, v podaní ktorého zaznejú diela slovenských aj svetových skladateľov napísané a venované pre tento súbor. (D. Babcock, I. Rechin, P. Martinček, D. Martinček)
Quatuor Jean Ledieu CD, MG
(J. Singelée, G. Pierné, C. Pascal, J. Absil)
Výnimočná nahrávka jedného z najvýznamnejších saxofonových kvartet na svete so zaujímavou dramaturgiou, ktorá dáva obraz o vývoji tohto nástroja
Augustín Barrios Mangoré: Preludes, Concert-studies, Waltzes, Character Pieces, CD, LP
Svetoznámy gitarista Wolfgang Lendle sa prezentuje zaujímavými krátkymi skladbami gitarovej literatúry Augustína Barriosa Mongoré.
Bratislavský chlapčenský zbor, CD, MG
Prvá nahrávka jedinečného chlapčenského zboru na Slovensku pod vedením dirigentky Magdalény Rovňákovej sa predstavuje skladbami: gregoriánske chorály, J. Arcadelt, C. Mawby, P. Certon, P. Eben, P. Bajan, T. Salva, H. Schütz.

HUDOBNÝ ŽIVOT – dvojtýždenník. Vychádza vo Vydavateľstve OBZOR, n. p., Špitálska 35, 815 85 Bratislava. Šéfredaktor: PaedDr. Marián Jurík. Redakcia: Lýdia Dohnalová, Martina Hanzelová, technický redaktor: Stanislav Zemánek. Adresa redakcie: Gorkého 13/VI, 815 85 Bratislava, tel. 330 – 245. Tlačia: Nitrianske tlačiarne, š. p., 949 01 Nitra. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS – Ústredná expedícia a dovoz tlače, Martanovičova 25, 813 81 Bratislava. Polročné predplatné 42,– Kčs. Neobjednané rukopisy sa nevracajú.
Indexné číslo: 492 15 **Reg. číslo: 6/10**

Hudba v divadelných hrách Jána Amosa Komenského v Sárospataku

OLGA SETTARI

Z obdobia pôsobenia Jana Amosa Komenského v Sárospataku v Uhorsku v rokoch 1650–1654 pochádzajú dve jeho diela, v ktorých nachádzame úryvky týkajúce sa hudobnej problematiky. Sú to diela Orbis sensualium pictus a Schola ludus. Prvý spis dosiahol veľmi skoro medzinárodný ohlas a ešte za života Komenského bol napr. len v Norimbergu u svojho prvého nakladateľa Michala Endlera vydaný desaťkrát. Dielo Schola ludus je súborom divadelných hier pre školské účely. Všimnime si najskôr toto Komenského dielo, ktoré síce nedosiahlo popularitu spisu Orbis pictus, ale zato obsahuje cenné postrehy o hudbe.

Čo vlastne priviedlo Komenského do Uhorska a čo motivovalo k napísaniu divadelných predstavení, v ktorých mala hudba svoje pevné vymedzené miesto? Pripomeňme si, že Jan Amos Komenský prišiel do Sárospataku v máji r. 1650 na pozvanie grófky Zuzany Lorántfyovej, vdovy po sedmohradskom grófovi Jurajovi I. Rákóczim a jeho syna Zigmunda. Komenský presídlil do Sárospataku z poľského Lešna s úmyslom pokúsiť sa v Uhorsku uskutočniť rozsiahlu reformu vtedajšieho školstva. Sedmohradské grófstvo bolo v tom čase významným hospodárskym a politickým útvarom a poskytlo Komenskému pracovnú základňu pre jeho pedagogické zámery i vedecké a literárne plány. Rákócziovci boli osvietenecky orientovaní a mali dosť porozumenia pre kultúru. Juraj I. bol štedrým priaznivcom školstva, staral sa o vydávanie kníh a posielal študentov z Uhorska na zahraničné školy. Zo všetkých škôl vo svojej ríši pamätal najviac práve na školu v Sárospataku, ktorú ešte pred príchodom Komenského vybavil novými budovami, tlačiarňou, knižnicou a pozval sem zdatných učiteľov.

Hneď po svojom príchode do Sárospataku zostavil Komenský stručný náčrt svojho reformného programu s názvom Idea světlé školy potocké, ktorý dal grófke Lorántfyovej a Zigmundovi Rákóczimu. Pri zahájení vyučovania v sárospatackej škole predniesol Komenský dňa 24. novembra 1650 prednášku s názvom *Řeč o vzdělávání ducha* a krátko pred svojím odchodom tu napísal dielo Štěstí národa, ktoré bolo chápané i ako politický odkaz grófovi Jurajovi II. Rákóczimu. V oboch týchto spisoch sa Komenský zmienil tiež o poslaní hudby a význame hudobného vzdelania.

Je teda prirodzené, že v Sárospataku sa Komenský snažil svoje myšlienky o úlohe hudobného vzdelania uskutočňovať. Poslúžil mu k tomu zámer v tej dobe nie dosť bežný. Rozhodol sa totiž napísať divadelné školské hry, ktoré by jeho žiaci sami mohli realizovať. Tak postupne vznikal súbor ôsmich divadel-
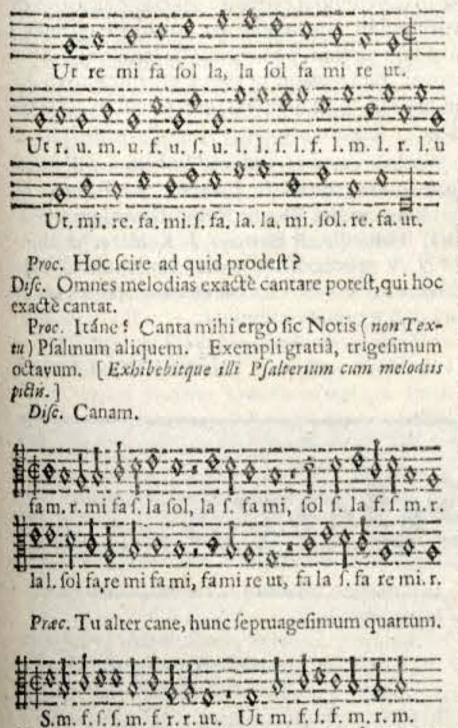
Ut re mi fa sol la, la sol fa mi re ut.
Ut r. u. m. u. f. u. f. u. l. l. f. l. f. l. m. l. r. l. u
Ut. mi. re. fa. mi. f. fa. la. la. mi. sol. re. fa. ut.

Proc. Hoc scire ad quid prodest?
Disc. Omnes melodias exactè cantare potest, qui hoc exactè cantat.
Proc. Itáne! Canta mihi ergò sic Notis (*non Textu*) Psalmum aliquem. Exempli gratiâ, trigesimum octavum. [*Exhibebitque illi Psalterium cum melodiis pictis.*]
Disc. Canam.

fa m. r. mi fa f. la sol, la f. fa mi, sol f. la f. f. m. r.
la l. sol fa re mi fa mi, fa mi re ut, fa la f. fa re mi. r.

Præc. Tu alter cane, hunc septuagesimum quartum.

S. m. f. f. f. m. f. r. r. ut. Ut m. f. f. f. m. r. m.
f. f. f. f. f. m. r. f. f. m, f. f. l. f. re mi fa sol re

Notované záznamy v hre zo spisu Schola ludus.

ných hier v latinskom jazyku s názvom Schola ludus (Škola hrou), ktoré boli v Sárospataku vydané tlačou, a to r. 1656. Základom pre tieto hry bol iný, skorší spis Komenského a to učebnica Dvéře jazyku otevřené, takže tieto divadelné hry boli vlastne dramatizáciou spisu Dvéře. Učebná látka z tohto diela bola v Schole ludus rozvedená do formy rozhovorov medzi niekoľkými hercami. Celkove mali

Titulný list spisu Schola ludus (vydanie Sárospatak 1656)

tieto hry podať v dramatizovanej a zábavnej forme vedecké poznatky z doby prvých desaťročí 17. storočia. Preto Komenský rozčlenil obsah jednotlivých ôsmich hier počnúc neživou a živou prírodou až k človeku, morálke, umeniu a náboženstvu takto: 1. Väčší svet – veci prírodné (makrokozmos). 2. Svet v malom – človek (mikrokozmos). 3. Ľudské zamestnania (remeslá). 4. Nižšia škola. 5. Univerzita. 6. Život po stránke mravnej. 7. Život rodiny a život v obci. 8. Život v štáte a v cirkvi. V tomto slede sú veľmi názornou a prístupnou formou prebrané všetky hlavné javy života a prírody a súbor divadelných hier Schola ludus sa tak skutočne stáva jednak „školou hry", jednak školou reálií.

Pri písaní svojich hier sledoval Komenský niekoľko cieľov: chcel získať záujem uhorskej šľachty o sárospatackú školu i o svoju reformu školstva, ale chcel i zábavnou formou priviesť svojich žiakov k väčšiemu záujmu o školské vyučovanie. Je známe, že celú dobu svojho pobytu v Sárospataku sa Komenský potýkal s nesúsťavným záujmom žiakov a ich rodičov o svoje novátorské snahy. Vo svojom vlastnom životopise však Komenský spomína na obdobie v Sárospataku s tým, že pri predvádzaní školských hier pozoroval u svojich žiakov obdivuhodné zmeny myslenia. Bol prekvapený tým, ako obratne hrali žiaci svoje divadelné úlohy. Každá z hier cyklu Schola ludus trvala pri svojom predvedení niekoľko hodín a vyžadovala okrem štatistov väčší počet hercov (vo štvrtej najväčší počet hercov – celkom 88, v šiestej najmenej – 33 hercov). Divadelné predstavenia sa konali na nádvorí hradu v Sárospataku a začínali a končili hudbou. V latinskom origináli spisu Schola ludus je vždy na týchto miestach poznamenané: Musica. Musica vypĺňala aj prestávky medzi jednotlivými aktami a nachádzame ju predpísanú na niekoľkých miestach v tejto hre. Hudba mala teda s najväčšou pravdepodobnosťou funkciu predohry, medzihry a dohry. Nevieme však presne (a pramene o tom nič nehovoria), o aký druh hudby šlo – či to bola vokálna hudba uvádzaná speváckym zborom, alebo hudba inštrumentálna. Komenský si však bol dobre vedomý funkčnosti hudby vo svojich školských hrách, pretože výslovne píše, že hudba nemá rušiť vlastný dej a majú jej byť vymedzené vyššie uvedené miesta v hre.

Čím je text týchto hier zaujímavý po hudobnej stránke? Z celkového počtu ôsmich divadelných hier sa hudobnej problematiky dotýkajú priamo v texte celkom tri hry a to tretia, štvrtá a piata hra. Z hľadiska námetu štvrtá a piata pojednávajú o hudobnej teórii a metodike vyučovania spevu, pokiaľ tretia hra vyratúva hudobné nástroje.

Všimnime si najskôr štvrtú zo školských divadelných hier Komenského, ktorá predvádzala pomery na škole tzv. nižšej, ktorá predchádzala univerzite. Tu sú veľmi názornou formou rozhovorov vysvetlené základné hudobné pojmy, ako napr. názvy not a ich rytmické hodnoty, kľúče, stupnice a solmizačné slabiky. Nájdeme tu aj ukážku notovanú spevu stupníc na solmizačné slabiky, ktorú jeden zo žiakov spieva a na otázku, načo je dobré poznať tieto stupnice odpovedá: „Všetky nápevy dokáže presne spievať ten, kto spieva presne tieto stupnice". Na inom mieste v texte nachádzame podobné zdôvodnenie zmyslu hudobnej náuky v školách: „Hudobná náuka učí spevu. Učím sa ju preto, aby som mohol žalmy, hymny a ktorékoľvek duchovné piesne vlastnou pilnosťou pekne spievať, spevom Boha chváliť a svoju dušu tešiť v zbožnom zhromaždení a inde." A ako dôkaz toho, že solmizačná metóda je skutočne prospešná pri nácviku, sú záverom tohto výstupu vo štvrtej hre uvedené dva príklady melódií žalmov, ktoré je možné sa takto naučiť spievať. Je to žalm 38 a žalm 74. Melódie týchto dvoch žalmov sú uvedené v texte hry spolu s notovým záznamom (systém bielej menzurálnej notácie, ktorá bola v tej dobe dosť obvyklá). Nie sú však podložené textom, ale len príslušnými solmizačnými slabikami, aby bolo v hre názorne predvedené, ako možno tieto slabiky využiť aj pri nácviku melódií žalmov. Je to v Komenského hrách ojedinelý príklad včlenenia notového zápisu do textu, ktoré na inom mieste hier nenájdeme. Komenský tu mal na mysli hlavne metodický zreteľ – doplniť hudobný teoretický výklad ukážkou melódie, teda názorným predvedením učebnej látky.

V piatej divadelnej hre zo sáropatackého obdobia je divákom priblížená akademia –

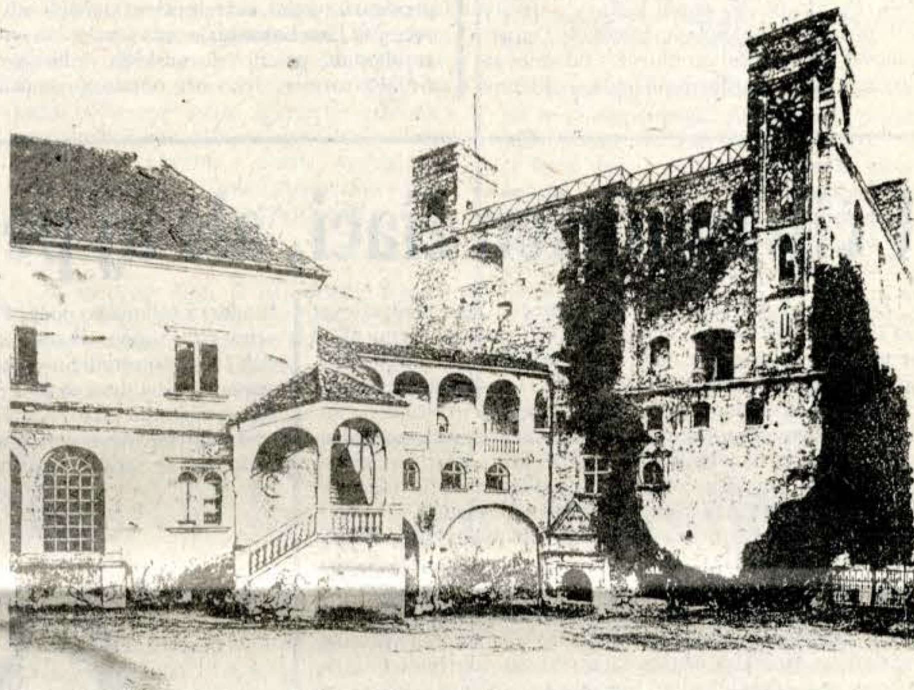

Nádvorie hradu v Sárospataku

vtedajšia vysoká škola. O hudbe sa tu hovorí v jednom z výstupov druhého dejstva, kde sa popisujú rôzne zamestnania a po básnikoch nasleduje zmienka o hudobníkoch. Komenský sa v tejto časti textu zmieňuje o dobovej kompozičnej praxi, zvlášť tvorbe nových piesní. Tie bývajú, ako píše, sprevádzané na lutnu alebo flautu, viachlasné piesne môžu byť spievané aj bez sprievodu. Nájdeme tu dokonca zmienku aj o konsonantnosti a disonantnosti intervalov a súzvukov (nazývané podobne ako v predlohe Dvéře jazyku ľúbozvučnosť a neľúbozvučnosť). Ďalej sú spomenuté, aj keď len náznakovo i dirigentské gestá pre riadenie speváckeho zboru. Tieto úryvky sú, pokiaľ je nám známe, jedinými úryvkami z Komenského diel, ktoré sa dotýkajú aj problematiky viachlasu, teórie súzvukov a psychologických zreteľov pri ich vnímaní. Nepoznáme prameň, z ktorého mohol Komenský čerpať pri písaní hudobno teoretických partií svojich hier, ich text však svedčí o tom, že Komenskému nebola dobová hudobná teória neznáma.

A konečne v tretej školskej hre nachádzame v latinskom texte v odstavci s názvom Musicus výpočet najrôznejších hudobných nástrojov a ich dobovú hudobnú terminológiu. Hudobné nástroje sú pre Komenského „nejpříjemnejším okouzlovačem uší". V texte hry sú rozdelené na skupiny bicích, drnkacích a dychových nástrojov vrátane zbežného popisu spôsobu hry na ne. Okrem vtedy používaných hudobných nástrojov sú v texte spomenuté aj niektoré menej bežné nástroje. Vyobrazenie nástrojov chýba, ale aj tak táto ukážka je veľmi zaujímavým svedectvom o tom, že Komenský bol zrejme dobre oboznámený s dobovými hudobnými nástrojmi a spôsobom hry na ne, ktorý v texte výstižne popísal. Podobný, ale oveľa podrobnejší popis hudobných nástrojov i s ich kresbami je podaný v inom Komenského diele, tiež písanom v Sárospataku. Je to slávna učebnica Orbis sensualium pictus. Prvé jeho vydanie sa uskutočnilo v Norimbergu, v Levoči v roku 1685. V jeho kapitole C s názvom Instrumenta musica nájdeme popis a vyobrazenie hudobných nástrojov, ktoré sú rozdelené do troch skupín: strunové, dychové a bicie. Medzi nimi nachádzame zas nástroje klasické, ale aj ľudové, nástroje užívané pre sprievod piesní (chrámový spev i svetská pieseň) či určené k predvádzaniu hudby inštrumentálnej.

Upozornením na hudobnú problematiku v školských divadelných hrách Jana Amosa Komenského z obdobia jeho pôsobenia v Sárospataku sme chceli poukázať na tú oblasť, ktorá bola dosiaľ takmer celkom bokom od odborného záujmu. Komenský sa nám javí v úryvkoch z týchto hier nielen ako pedagóg, ktorý bol dobre oboznámený s hudobnou teóriou svojej doby, ale aj ako hudobný praktik, človek s blízkym vzťahom k hudbe. Bol si vedomý výchovného pôsobenia hudby a dokázal hudobno teoretické učivo pútavou formou sprístupniť svojim žiakom v javiskovej forme.

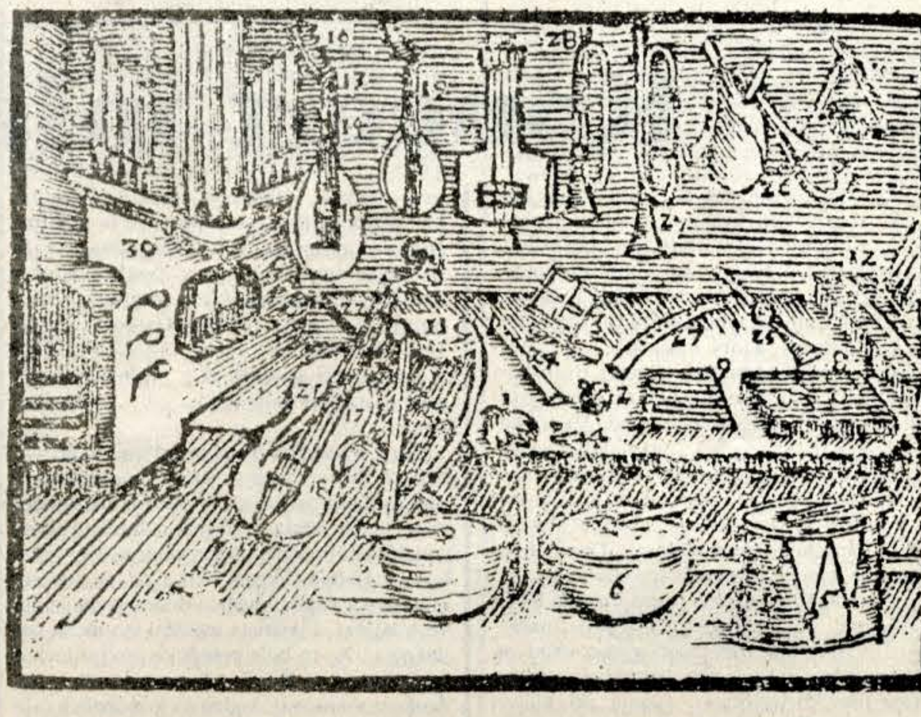

Orbis pictus – ukážka hudobných nástrojov, vydanie Levoča 1685.

Snímky archív autorky

Leon Koudelak

Potvrdilo sa dobré meno DNÍ GITAROVEJ HUDBY

K najpríťažlivejším súčastiam kultúrneho leta v Bratislave nepochybne patria niektoré vyhranené podujatia, majúce charakter uzavretého festivalu. Takúto podobu majú najmä dve súčasti tohto kultúrneho počinu – Dni organovej hudby a Dni gitarovej hudby. Začali sa nedlho po založení Kultúrneho leta ako nové, originálne aktivity vtedajšieho Mestského domu kultúry a osvety v Bratislave a jeho spolupracovníkov. Dni organovej hudby začal profilovať – a dodnes sa tak deje – Dr. Ferdinand Klinda, popredný slovenský organista známy nielen v Európe. Dni gitarovej hudby dramaturgicky i organizačne zabezpečuje nemenej známy a uznávaný gitarista Jozef Zsapka.

Tohtoročné Dni gitarovej hudby, ktoré sa konali v dňoch 6. – 11. júla zdanlivo nepredznamenávali výnimočné výkony. Možno preto, že v niektorých prípadoch šlo o umelcov u nás menej známych, ako sme boli zvyknutí v predchádzajúcich ročníkoch. Možné predpovede o priemerných výkonoch sa však nepotvrdili a tak možno povedať, že aj tohtoročný gitarový festival prispel k jeho dobrému menu i k rozvoju gitarovej hry u nás.

Akoby zákon schválnosti mal zapôsobiť na potvrdenie neveľmi priaznivých predpovedí, práve prvý výkon talianskeho gitaristu **Alberta Waltera Salina** nepatril k najexcelentnejším. Prejavilo sa to na technickej neistote i neveľmi pôsobivom tóne. Štýlovo sa presadil viac. V dobrej tradícii predstavovať absolventov Vysokej školy múzických umení sa pokračovalo aj tohto roku. Doc. Jozef Zsapka predstavil svojho, vekom síce už staršieho absolventa **Jána Labanta,** ktorý však dopĺňa pozoruhodnú paletu slovenských gitaristov o ďalší rozmer. Jeho hra obsahuje značnú mieru introvertného prístupu tak v tvorbe tónu, kde jeho pedagóg kladie značný dôraz vychádzajúc z vlastnej poetiky a predpokladov, ako aj v technickom zvládnutí diela. V takej atmosfére však cítiť účinnejší prístup pri vytváraní frázy, ktorej klenba má pevnú stavbu a je zárukou pre ďalšie budovanie diela.

Flamenco patrí k atraktívnym štýlovým prejavom. Potvrdilo sa to i na koncerte španielskeho gitaristu **Guy de Medaňu** žijúceho v Holandsku. Svoj pôvod priblížil štýlovo starším španielským flamencom, no demonštroval aj jeho latinsko-americkú podobu ovplyvnenú džezovými prúdmi. Najmä tento typ hudby si získal poslucháčov obdivujúcich jeho technické dispozície. Škót, žijúci v Španielsku, **David Russel** je nepochybne jednou zo svetových špičiek gitarovej hry. Patrí k umelcom, ktorých hra vyžaruje absolútne kritéria, podľa ktorých sa vlastne vývin uberá. Tu ťažko hovoriť inými slovami, ako – všetky zložky sú vyvážené, dojem je dokonalý.

Každý rok privítame na gitarových dňoch aj českých umelcov. Nie inak tomu bolo aj tohto roku. Zvláštnosťou bolo len to, že **Pavel Steidl** pôsobí v Holandsku a **Leon Koudelak** vyrástol vo Švajčiarsku. Obaja sú však gitaristami vysokej európskej triedy so všetkými atribútmi špičkovej hry, ktorá nenecháva nikoho na pochybách v otázkach štýlovosti, zažitia, techniky, či výrazu.

Pavel Steidl Snímky archív HŽ

Gitarové dni sa vydarili, boli nepochybným prínosom, tak ako aj majstrovské kurzy, ktoré ich sprevádzali. Aj vďaka nim sa zahraniční účastníci dozvedeli viac o našom festivale a prostredníctvom neho o úrovni gitarovej hry i jej výuky. Nečudo, že má vo svete dobré meno.

STANISLAV BACHLEDA

Učili sa nielen žiaci, ale aj pedagógovia

Žijeme v období, v ktorom sa väčšine ľudí zdá, že investovať do školstva, vzdelania, nie je rentabilné, pretože priamy efekt je možné len ťažko dosiahnuť a zisk je relatívny, keďže sa objavuje až po niekoľkých rokoch a aj to v podobe kultúrnych, či duchovných hodnôt. O to prekvapujúcejšia je iniciatíva Slovenskej jazzovej spoločnosti, ktorá začiatkom júla zorganizovala Jazz Workshop Bratislava v spolupráci s Konzervatóriom v Bratislave. Finančne celý projekt podporili SHF, fond Pro Slovakia, ministerstvo kultúry, firma Sonor (SRN).

Možno sa zdá, že sa zase investovalo do oblasti modernej populárnej hudby a jazzu a že azda ide znova o komerčnú bázu kultúry. Nie je to celkom tak! Na Slovensku síce niekoľkí jazzoví hudobníci prešli aj do sféry pop music, mnohí ale zostali pri jazze a pocítili tak strasti a slasti hudobníka, ktorý chce robiť umenie. Boli však na tom o niečo horšie, ako hudobníci zameraní na európsku hudbu. Nemali v tejto oblasti vybudované školstvo, neexistovali jazzové konzervatóriá, populárna hudba a jazz sa „veľkoryso" na základných školách obchádzali ako nežiadúci fenomén. Tento stav zotrvával dosť dlho. Postupne prišli prvé lastovičky – výuka kompozície a aranžovanie jazzu na Konzervatóriu v Bratislave (1980, Bohumil Trnečka), na tej istej škole o tri roky neskôr vznikol Big band bratislavského konzervatória s orientáciou na pop jazz. V polovici 80. rokov sa začalo s príležitostným pozývaním profesorov a pedagógov so špecializáciou na modernú populárnu hudbu a jazz na VŠMU, FiFUK (Katedra hudobná veda). Tak bola aspoň trochu zastúpená história modernej populárnej hudby a jazzu na katedrách teórie (Ján Siváček, Igor Wasserberger, Franz Fördermayer – dejiny country and western music). Na individuálnu inštrumentálnu výuku študentov sa však zabúdalo. Čiastočne ju suplovala práca Bohumila Trnečku v Big bande bratislavského konzervatória, v poslednom období sa podujal vyučovať hru na saxofón na Konzervatóriu v Bratislave Dušan Húščava. Túto situáciu si uvedomovala aj Slovenská jazzová spoločnosť a preto podporila myšlienku usporiadania Jazz Workshopu (Ľuboš Zatko). Ako lektorov pozvala na jednotlivé odbory známych hudobníkov z jazzového života: Petra Lipu – spev, Matúša Jakabčica, Andreja Šebana – gitary, Antona Jara, Juraja Grigláka – saxofón, Petra Hudeca – bicie nástroje (zástupca firmy Sonor). Snáď najväčší záujem zo strany frekventantov bol o spev. Peter Lipa mal až 4 žiakov (korepetítor Miroslav Binder) z celkového počtu 17. Keďže išlo o prvý ročník Jazzového Workshopu, ukázalo sa tu niekoľko problémov súvisiacich s úrovňou študentov, metodikou výuky pedagógov, ale aj s organizáciou. Inak sa totiž pracuje so študentom, ktorý pozná aspoň niekoľko jazzových tém, či piesní a výuka sa môže koncentrovať na rôzne momenty improvizácie. Žiaľ, situácia je však taká, že väčšina mladých, začínajúcich hudobníkov nemá prístup k témam, skladbám (ak vôbec vie, že je potrebné cez ne prejsť a mať v repertoári niekoľko jazzových štandardov), čo sa ukázalo aj na prvom ročníku Jazz Workshopu. Hudobníci mali ťažkosti s technikou, teóriou – základné vedomosti o harmónii sú nevyhnutné pre jazzmana, ktorý chce improvizovať. Tieto však nie je možné poskytnúť frekventantom v priebehu jedného týždňa (6. – 11. 7.). Za tento čas môžu získať skôr základnú orientáciu pre samoštúdium. Napriek tomu, čo som videla na prvom ročníku podujatia, pokiaľ ide o talenty a hudobné dispozície študentov – som optimistická. Niektorí z nich sa predstavili a upozornili na seba v krátkom jam session na Konzervatóriu v Bratislave, alebo na záverečnom koncerte v Rock-Pop-Jazz. Podľa mňa medzi sľubné talenty patria saxofonista Vladimír Valentovič, trombonista Emil Čapka, basgitarista Martin Grečner, speváčka Miriam Bajlová...

Peter Lipa - vocal, Andrej Šeban - guitar, Matúš Jakabčic - guitar, Juraj Griglák - bass, baseguitar, Boris Urbánek - piano, Mikuláš Škuta - piano, Juraj Bartoš - trumpet, Mojmír Bártek - trombon, Jozef Audes - saxofon, Dušan Húščava - saxofon, Cyril Zeleňák - drums, Juraj Gergely - drums, Peter Hudec - drums in big band, percuselone, Bohumil Trnečka - band leading, arangement

6.-11.7.1992
BRATISLAVA

Kontakt:
Slovenská hudobná asociácia
Jakubovo námestie 12
CS- 814 09 Bratislava

NOTA academia
Ľuboš Zatko
Slovenská jazzová spoločnosť
Konzervatórium Bratislava
Slovenský hudobný fond

Na Jazzovom Workshope sa však učili nielen študenti, ale aj pedagógovia, pretože mnohí z nich sa dostali do úlohy učiteľov po prvýkrát. Niektorí sa zmocnili svojej úlohy dobre, iní ju trochu podcenili, čo nakoniec najlepšie vedia posúdiť samotní študenti. Tu totiž neplatí zásada, že vynikajúci jazzman je aj dobrý učiteľ. Často môže dokonca priemerný hudobník poskytnúť lepšie vedomosti a vybavenie svojmu žiakovi, ako najlepší profesionál. Iná je otázka jazzovej filozofie. Tú si vytvára jazzman buď sám, alebo ju získava od veľkých jazzových osobností, ak má príležitosť stretnúť sa s nimi, alebo sprostredkovane cez časopisy, platne, nahrávky.

Na jazzových dielňach v zahraničí je bežná práca v kombách, príležitostne zostavených zo študentov, alebo hra v big bande. Na prvom ročníku podujatia sa však vzhľadom na malý počet záujemcov a ich úroveň nepodarilo niečo podobné zrealizovať. (Pre hru v kombe je nevyhnutná rytmická sekcia. Z účastníkov bolo možné vytvoriť jednu, maximálne dve pulzujúce rytmiky.) Užitočné bývajú aj jam session, počas ktorých hudobníci môžu do noci improvizovať. Jam session sa však z organizačných dôvodov uskutočnil len raz, aj to neúplne. (Jazzmani by totiž rušili nočný kľud.)

Súčasťou Jazz Workshopu boli prídavné koncerty v divadelnom Momko klube, kde vystúpili M. Jakabčic, M. Bártek, A. Jaro, J. Varsányi, koncert Big Bandu Radio Bratislava v Mamute, vystúpenie B. Urbánka, J. Bartoša, J. Kalásza, M. Buntaja v klube VŠVU. V predposledný večer Jazzového Workshopu sa konal záverečný koncert frekventantov spolu s pedagógmi, v posledný deň teoretický seminár.

YVETTA LÁBSKA

Koncert mladých Švédov

Podľa plagátovaných, ale aj inak propagovaných podujatí sa zdá, že tohtoročné Kultúrne leto v Bratislave bolo bohaté na umelecké aktivity – čo do prezentovania žánrov, či výsledkov umeleckých kreácií v rôznych druhoch umenia. Súhrnný bulletin, či iný materiál, ktorý obsiahol, resp. sprehľadnil všetky podujatia v letnej Bratislave som však v ruke nemala a neviem preto posúdiť, či koncert, ktorý som z popudu Hudobného života navštívila 17. 7. bol skutočne výnimkou z pravidla tohtoročného bratislavského kultúrneho leta, alebo jednou z viacerých príležitostí aj pre aktérov, ktorým obvykle hovoríme „hudobní nadšenci". Títo boli zo Švédska, a podľa tlačeného programu sa zdá, že ich bratislavský koncert usporiadala SVEDIA spol. s r. o. Išlo až o dve príležitosti – 16. 7. v Mirbachovom paláci spolu s mladými slovenskými interpretmi (program uvádza Katarínu Michaeliovú – spev, pri klavíri s Monikou Mohnackou a akordeonistu Milana Hradila) a 17. 7. v Zichyho paláci. Klavírista Nicolaj Vollberg, huslista Fredrik Malmström a flautistka Anna Carlson tu rozšírili svoj program z predošlého dňa no i tak sa prezentovali najmä v tvorbe autorov osvedčeného koncertného repertoáru (Beethoven, Telemann, Benda, Čajkovskij, Mozart, Mendelssohn), esprit, či kolorit ich vlasti sme mohli spoznať až z prídavku (isteže vopred naplánovaného).

Z ich stručných životopisov sme sa dozvedeli, že dvaja z nich sa začali svojím nástrojom zaoberať na naše zvyklosti pomerne neskoro – klavirista v 14-tich a huslista (hoci z nich bol hudobne i interpretačne najvyspelejší) v 12-tich rokoch, ako aj to, že huslista i flautistka navštevovali hudobné gymnázium vo Västeras, klavirista uvádzal iba mená pedagógov. Aj to bola pomôcka pre poslucháča, ktorý sa podľa ich výkonov nevedel spočiatku zorientovať, keďže na koncertoch (ale aj iných verejných prezentáciách) sa očakáva uvádzanie takých diel, ktoré interpretom nielenže „sedia", ale ich aj dobre ovládajú. Repertoár koncertu – teda diela s rôznym stupňom technickej obtiažnosti, ale aj patričným zvládnutím štýlu si predsa môžu interpreti zostavovať sami, v záujme prezentovať sa čo najlepšie. Verejné vystúpenie, to predsa nie je súťaž, na ktorej je repertoár predpísaný... Na koncerte preto prekvapilo aj zaradenie takých diel, v ktorých boli citelnejšie interpretačné problémy troch mladých Švédov, než to, v čom sú dobrí. Sedeli im predovšetkým kantabilné romantické a romantizujúce dielka, ktoré mohli (a aj to naplno uplatnili) tvarovať svojou prirodzenou muzikalitou. Problémy mali nielen s technicky náročnejšími úsekmi rôznych diel, ale aj s hudobnou pamäťou, pravdepodobne teda i trémou, no najmä s hudobným štýlom baroka. Sú to však základné otázky aj pre hudobných amatérov. Ešte raz zdôrazňujem, že repertoár verejného vystúpenia si predsa môžu interpreti vybrať sami – podľa toho čo im sedí, v čom sa najlepšie môžu prezentovať (no vo všetkom je potrebné zvládnuť základné požiadavky interpretácie).

Samotný koncert ponúkal dve príležitosti pre jeho „vnímanie": podľa interpretačných výsledkov a podľa okolností usporiadania (išlo predsa o kultúrne leto). Tej druhej stránke žičilo počasie, príjemné prostredie nádvorie Zichyho paláca (najmä keď už bol vypnutý ventilátor z blízkeho espressa), svoje zohral i šarm iniciátorov podujatia – popri osobnom privítaní každého návštevníka sa koncert začínal i končil sladkou ponukou čokoládových cukríkov... Problémovú časť však tvoril i tlačený program tohto koncertného podvečera: nejde len o správne gramatické tvary viacerých hudobných názvov či termínov v slovenčine (Triosonat F mol... Violinkoncert... Melodi op. 42 nr 3...) ale aj o správne medzinárodné písanie mien skladateľov („Teleman" – „Mendelson"). Aj keď bol koncert šarmantne moderovaný, tlačený program ostáva vizitkou...

VIERA REŽUCHOVÁ

SILA OSLOVENIA

V priebehu jednej sezóny ďalšia interpretácia veľdiela Johanna Sebastiana Bacha – Omše h mol BWV 232! Ako by nenásytní usporiadatelia chceli zažehnať 40 ročný hlad po cirkevnej hudbe. Robia to pre umenie či biznis?! Takáto otázka je asi na mieste, keď v malej Bratislave sa zrazu objaví tak tesne za sebou dielo v interpretácii toho istého súboru variovaného (na šťastie) iným dirigentom, zborom, sólistami. Pre informácie som si napokon zašla k usporiadateľom a dozvedela som sa, že táto „letná" varianta bola v dramaturgickom prípravnom poradí prvou a vznikla najmä z podnetu festivalu religioznej hudby v Nitre i keď práve pán kardinál J. Ch. Korec si vybral bratislavské predvedenie, čím zvýšil lesk tohto podujatia a ku nej sa pripojili festivaly v Trenčianskych Tepliciach, Piešťanoch. Takúto genézu je potrebné spomenúť. A tak napokon Bach, zvedavosť na interpretačnú koncepciu i pozvánka z redakcie ma presvedčili o návšteve koncertu a tak ku niekoľkým interpretáciám zo záznamov a na živo som si zapísala poslednú z 31. júla t. r. v Koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu.

Dirigent Rolf Beck (SRN) – odchovanec Helmutha Rillinga, jeho Süddeutsche Vokalensemble – zostavený výberom zo zboru Bamberských symfonikov, niektorí speváci i sólisti na drevených dychových nástrojoch (tiež hostia) tvorili ono podhubie kvality, prostredníctvom ktorej i netypická koncepcia prerástla priemer a presvedčila o možnosti svojej nezastupiteľnosti na európskom koncertnom pódiu.

Bol to skutočne dirigent a zbor, ktorí tvorili dominantné činitele a oporné piliere predstavenia. Kvalitou, koncepciou, netypickým prístupom v odhaľovaní detailov, vo výrazovej rovine, v dynamickom kontraste stavaných (či členených) partiách jednotlivých častí (alebo priamo jednej časti) Omše.

Historické otázniky sa odvždy dotýkali problému: ako mohol protestant Bach skomponovať tak hlbokú, slávnostnú, veľkorozmernú ódu na Boha prostredníctvom katolíckej preambuly. Čo ho asi viedlo k tomuto činu? Predovšetkým pokorná oddanosť osláviť Boha, ktorý bol preňho jediným Tvorcom, Pánom, Darcom života a umenia. V prostých protestanských chorálochnemohol vyspievať veľkoleposť myšlienky, ktorá žiadala väčšie umelecké formy k vyjadreniu. Mala tu znieť vďaka spôsobom nadzemskej umeleckej sily

Johann Sebastian Bach

a pôsobivosti. Na druhej strane hĺbka protestantských chorálov tu zostala rovnako citeľná v častiach meditatívnej osobnej pokory (sčasti v Kyrie, Benedictus, Agnus Dei). Preto dnes o tom, či Omša h mol je katolícka alebo protestantská je naivné polemizovať. Najmä v súčasnosti, keď ju môžeme považovať za prvé ekumenické dielo, za snahu umeleckými prostriedkami vyjadriť jednotnú oddanosť Najvyššiemu.

Realita pôvodu Omše h mol spočíva vo svetských dôvodoch – motivovaných postom Bacha ako dvorného kapelníka u Augusta III. Saského. Jemu venoval prvé dve časti Kyrie, Glória. Veľkosť ducha, ktorý Bach pretlmočil prostredníctvom tejto hudby však je rozhodujúci nielen pre celé jeho dielo, ale pre umelecké a cirkevné dejiny vôbec. Pre nás je určujúcou táto premisa.

Vysoké umelecké nároky partitúry si žiadajú adekvátne interpretačné zázemie. Preto predviesť Bachovu Omšu h mol neznamená odčítanie nôt (ako sme to počuli na jarnom predvedení), ale pochopiť zmysel, podstatu i zámer.

Dirigent Rolf Beck ako žiak jedinečného bachológa Helmutha Rillinga iste prežíval dilemu z epigónstva, preto svoju koncepciu staval úplne inak – s akcentom výlučne na zbore. Nie však iba na jeho kompozičnej dominante, ktorá je v tejto Omši i tak jednoznačná, ale na jej precíznom interpretačnom prepracovaní a koncepčnom vypointovaní liturgickej predlohy. Bach chápal liturgické texty ako dramatizmus omšového „deja", v ktorom každá časť má svoje liturgické poslanie: s úvodným Kyrie, slávnostnou Glóriou, oduševneným vyznaním v Crede, vrcholiacou ódou v Sanctus, pokornou meditáciou v Bendictus a Agnus Dei i vďakyvzdaním vo finálnom Dona nobis pacem.

Zo všetkých častí je najbohatšie Credo, Bach v ňom prezentuje „najkrajšie ukážky svojej vokálnej polyfonie" (W. Neumann). Najmä Et incarnatus est-Crucifixus-Et resurexit – považujem aj z interpretačného hľadiska posledného predvedenia za najprepracovanejšie, vypointované krehkosťou hlasového aparátu vo výrazovo kontrastujúcom nasadení výkriku v tutti. Bola to sila oslovenia, zamyslenia hudobného, duchovného, filozofického. Napokon celý koncepčný zámer dirigenta viedol prostredníctvom duchovnosti k vlastnej koncertantnej prezentácii. Musíme priznať, že vlastná kreativita jeho osobnosti tu bola evidentná. Spočiatku však nepôsobila jednoznačne. Vyžadovala úplnú koncentráciu a hľadanie súvislostí liturgickej podstaty i jej hudobnej realizácie viac medzi riadkami. Napokon vyšiel jeho zámer, ktorý vtiahol do deja a nechal pôsobiť hudobnou syntézou interpretačnej kvality, vyslovenej umelcom súčasnosti.

Zbor dominoval. Predsa však i neveľké sólistické kreácie mali svoje opodstatnené hlasové vyjadrenie – najmä u basistu Mathiasa Görnera (ktorý zapôsobil už v Rillingových Jánových pašiach, kde spieval Krista), kultivovanej altistky Alison Brownerovej (i keď miestami intonačne rozkolísanej) i v menších úlohách sopranistky Verónic Cangemiovej a tenoristu Rodriga Orrega.

Vážnosť tohto podujatia bola znásobená jej humanitnou podstatou – benefičný koncert na podporu nadácie na záchranu života detí s onkologickými ochoreniami. Koncerty v Bratislave, Piešťanoch, Trenčianskych Tepliciach realizoval Slovkoncert vďaka viacerým sponzorom pod záštitou Generálneho konzulátu SRN v Bratislave.

Ako pri Jánových pašiach i pri Omši h mol mi nedá nespomenúť perfektne pripravený bulletin i aktivitu usporiadateľov. No – horúce letné dni predsa poznačili návštevnosť (i napriek klimatizácii v Koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu). Na druhej strane celkove ovzdušie i „tupá" akustika tejto siene nie je vhodná pre veľkolepé podujatia chrámového charakteru, kam Bachova Omša h mol BWV 232 v celej svojej pompéznosti patrí.

ETELA ČÁRSKA

Vivat Rossini

Slovenský komorný zbor pri SĽUK-u (dirigent **Pavol Procházka**) účinkoval v júni t. r. vo Viedni, na koncerte venovanom Rossinimu.

Ponuka na vystúpenie (koncert sa konal v rámci renomovaného viedenského festivalu Wiener Festwochen) prišla od japonského dirigenta **Tsugio Maedu** (ktorý dostal na náš spevácky zbor vynikajúce referencie) a pozvanie dostali i **Štátny komorný orchester Žilina,** s ktorým už predčasom T. Maedu spolupracoval. Oba slovenské súbory sa spoločne predstavili na koncerte prekrásnej Brahmsovej sále viedenského Musikverein-u. Rossiniovský program otvoril ŠKO Žilina Symfóniou D dur „Di Bologna" (jednovetou) – považovanou za prvú Rossiniho predohru. Ďalšou orchestrálnou skladbou v podaní nášho orchestra boli Variácie pre klarinet a sláčiky F dur. Na prvý pohľad jednoduchá skladba si vyžaduje mimoriadnu čistotu zvuku a dokonalú súhru sláčikov – navyše každý sólový nástroj tu musí preukázať svoje kvality. V podaní ŠKO Žilina to nebolo celkom „na jedničku"...

Mužská časť Slovenského komorného zboru zažiarila v skladbe nazvanej Smútočný spev, ktorú Rossini skomponoval po smrti Giacoma Meyerbeera. Ženské hlasy vynikajúco zvládli tri árie pre trojhlasový ženský zbor a klavír, spoločne potom dve skladby pre zbor a capella. V druhej časti koncertu zaznela Rossiniho Messa di Rimini pre sóla, zbor a orchester, dielo, ktoré má svoju zvláštnu históriu. Sedemnásťročný Rossini ju napísal roku 1809 pre katedrálu v Rimini. Tam bola uvedená po prvý a súčasne posledný raz. Neskôr, v roku 1881 vyšiel v Paríži klavírny výťah omše, ale nikto ešte nedokázal jej ďalšie uvedenie. Takže vo Viedni zaznela takmer premiérovo... Pre úplnosť dodajme, že sólové party spievali Patricia Wise, Rohanigz Yachmi, Marcos Fink a tenorový part člen Slovenského komorného zboru. Intenzita potlesku po skončení koncertu svedčila o tom, že publikum bolo spokojné, tak isto i dirigent T. Maeda. Mimochodom, Štátny komorný orchester Žilina sa s ním o dva mesiace opäť stretne na spoločnom trojtýždňovom turné po Japonsku.

Slovenský komorný zbor pod vedením Pavla Procházku zaznamenal výrazný kvalitatívny posun. Tridsaťsedem členný zbor sa prezentuje doma i v zahraničí na vysokej interpretačnej úrovni a podľa vyjadrenia svojho dirigenta zvládne všetky štýlové a žánrové obdobia. To mu otvára široké možnosti uplatnenia doma i za hranicami, o čom napokon svedčia i ponuky, ktoré dostáva. V lete účinkoval na festivale v Martina Franca, v Gounodovej opere Romeo a Júlia a v koncertnom prevedení prvej Rossiniho opery Demetrio e Polibio, predtým na festivale v Spolete. Čaká ho veľký zájazd do Južnej Kórey a prirodzene na úrovni a rád si zbor plní svoje „sľukárske povinnosti" (aj tu čaká zbor premiéra).

N. L.

Festival Janáček a Luhačovice 1992

Po niekoľkoročnej odmlke sa Luhačovice znova rozozneli hudbou. Českí a slovenskí umelci dokumentovali v tomto mieste dlhoročných vzájomných stykov svoju spolupatričnosť nielen dokonalými umeleckými výkonmi, ale aj prepojením interpretovanou tvorbou. Už v úvodnom koncerte (Moravské kvarteto) znela spolu hudba Janáčkova a Dvořákova s kvartetom „Melódie a dialógy" Šimona Jurovského, ktorý by sa v tomto roku dožil 80. narodenín. Koncertná prehliadka pokračovala sólovými recitálmi flautistu Českej filharmónie Romana Novotného a koncertnej majstryne Štátnej filharmónie Brno, ktorí s vynikajúcou klavírnou spoluprácou Jiřiny Kolmanovej doslova oslnili svojou virtuozitou. V Zámockej kaplnke interpretovali Anna Bárová (spev) a Kamila Klugarová (organ) skladby z duchovnej tvorby J. S. Bacha, A. Dvořáka, P. Ebena a L. Janáčka, jeden večer bol venovaný umelcom Slovenskej republiky Ide Černeckej, Eugenovi Prochácovi a Tomášovi Galovi. Záver festivalu vyvrcholil vystúpením Mariána Lapšanského, ktorý popri Suchoňovej Malej suite s passacagliou strhujúcim spôsobom zahral Janáčkovo Concertino so sprievodom Zlínskych filharmonikov. Nadšenie vypredaného Lázeňského divadla sa ešte vystupňovalo, keď Marta Beňačková a Magdaléna Hajossyová zaspievali (so sprievodom M. Lapšanského) celý cyklus Moravských dvojspevov Antonína Dvořáka. Rámec festivalu tvorila výstava českých a slovenských výtvarných umelcov inštalovaná v priestoroch divadla. Idea a realizácia znovuzrodenia tohto festivalu patrí neoddiskutovateľne agilnému Moravskému hudobnému vydavateľstvu, ktoré sa spojilo s oboma hudobnými fondami (SHF podporil ako prvý túto myšlienku!) a radom súkromných sponzorov, ktorí svojimi darmi umožnili realizáciu tohto náročného projektu. Úspech je zárukou, že sa nejedná o ojedinelú akciu, ale, že sa v budúcnosti dočkáme pokračovania festivalu. jd

Večer romantických melódií

Hudobná verejnosť Bratislavy bola opäť obohatená o pekný večer. 28. 7. na nádvorí Starej radnice Rakúsky generálny konzulát v Bratislave v spolupráci s MKS, bratislavským a viedenským konzervatóriom a Slovenskou spoločnosťou F. Schuberta v Bratislave usporiadal koncert speváckeho zboru Jung Wien a Wiener Männergesangverein.

Mužský zbor tvoria amatéri, ktorí láskou k spevu a hudbe chcú slúžiť umeniu. Ich prejav charakterizuje zrelosť, výrazná spevná dikcia, prepracovanosť detailov. Podobnú úroveň zaručil i zmiešaný spevácky zbor Jung Wien. Poslucháč musel obdivovať ušľachtilosť a kompaktnosť výrazu so skvelým koncepčným a štýlovo prepracovaným chápaním F. Schuberta. Málokedy možno počuť tak zrelú interpretáciu diel tohto majstra.

Okrem romantických piesní Schuberta zazneli i populárne diela J. Straussa a R. Stolza. Donauwalzer naplnil atmosféru letného večera príjemnými, obľúbenými tónmi, ktoré publikum odmenilo dlhotrvajúcim potleskom.

Pôsobivé prostredie nádvoria Starej radnice vhodnou akustikou a celkovou atmosférou prispelo k príjemnému zážitku. Zostáva len ľutovať, že bratislavskí návštevníci tvorili menšinu vedľa početných hostí z Rakúska.

Z. VITÁLOVÁ

WAGNER JACOB

Meno Wernera Jacoba sa mi spája predovšetkým s nahrávkami na historických organoch, ktoré som získala prostredníctvom berlínskeho rozhlasu a z nahrávok Eterny, kde na Silbermannových organoch hrá s popredným nemeckými organistami dielo J. S. Bacha. Potom prišli i nejaké recitály naživo (Lipsko, Bratislava). U Wernera Jacoba pri každom diele vyniká profesionalita. Nesmierne jednoznačný názor organistu s racionálnou nemeckou školou, s dôslednou koncepčnou predstavou na interpretovanú skladbu. S týmito predpokladmi sa zhodoval i jeho (doposiaľ mne známy) repertoár z diel starých nemeckých autorov s dominujúcim J. S. Bachom i hudbou súčasnou, v ktorej sa realizuje tiež ako autor.

Samozrejme, že každý umelec siaha aj po iných štýlových obdobiach; v každom môže nájsť svoj priestor, autora. Podľa tvrdenia v bulletine (Mestského kultúrneho strediska v Bratislave, ktoré koncerty v Blumentáli poriada) že „po interpretačných kurzoch v Darmstadte umelec zahajuje medzinárodnú koncertnú činnosť so špecifickou orientáciou na súčasnú organovú hudbu (početné premiérové uvedenia)... a ďalej... „po Medzinárodnej letnej akadémii organistov v Haarleme je to romantická a súčasná organová hudba. Na gramofónových nahrávkach má všetky organove diela J. S. Bacha, všetky významné organove diela M. Regera a súčasnú organovú hudbu (organove portréty).

Aký bol však jeho organový portrét v Blumentáli 14. júla 1992 v rámci Kultúrneho leta? No – predovšetkým profilový. S klasickou dramaturgiou počnúc J. E. Kindermannom cez J. Pachelbela, J. S. Bacha, J. Brahmsa, M. Regera až po vlastnú skladbu. Výkon: profesionálny. Miestami zachádzajúci do rutiny skúseného hráča, ktorý si verí. Verí svojej suverenite i tomu, že v takomto neodvolateľnom geste samozrejmosti zapôsobí na poslucháča. Zväčša zapôsobil. Ľudia si vytlieskali aj prídavok. Prostredie a akustika chrámu pritom zohrali svoju úlohu. Netypické publikum – vďačné za možnosť pokochať sa – či pomeditovať pri zvuku kráľovského hudobného nástroja – desiatky rokov umlčovaného. Majú radosť z možnosti vlastného prežívania nových zážitkov. Ale z hľadiska profesionálneho bol to predsa len výkon viac rutinérsky ako umelecký. Bez bázne a pokory, skôr s nadradenou črtou realizácie vlastného názoru a suverénnej istoty vlastnej neomylnosti. Dá sa prijať aj takáto koncepcia i keď predsa ona práve neveľmi presvedča, prehlbuje a otvára nové obzory. Dnešná názorová interpretačná voľnosť dáva priestory pre kreativitu, v ktorej umenie je podstatou hry. Umenie Wernera Jacoba na poslednom koncerte malo skôr atribúty letnej dovolenkovej rozšafnosti. Viac pozornosti a pokory by ho boli možno korunovali aj kvalitou.

ETELA ČÁRSKA

Talianske operné festivaly I.

Pessaro v znamení jubilea

Netrúfam si odhadnúť, koľko operných festivalov ponúka návštevníkom letné Taliansko. Stagiony žijú v primorských rekreačných strediskách adriatickej riviéry (Ravenna, Fano, Rimini) i vo vnútrozemských kultúrnych centrách (Caracallove kúpele v Ríme, Martina Franca, Spoleto), k mestám historicky spätým s významnými skladateľskými osobnosťami (Rossiniho Pesaro, Pucciniho Torre del Lago, jarné Donizettiho Bergamo) sa viažu monotematické slávnosti a napokon slávne arény (Verona, Macerata) otvárajú svoje mnohotisícové hľadiská hudbymilovným turistom z celého sveta. Samozrejme, nespomenul som ani zďaleka všetky. Rozmanitá je tiež ich úroveň, množstvo speváckych hviezd a v priamej úmere k nim, aj medzinárodná prestíž podujatí. K najvýznamnejším patrí letná sezóna v Arene di Verona, Rossini Opera Festival v Pesare a predstavenia pod voľnou oblohou Areny Sferisterio v Macerate.

Dnes začíname v **Pesare** – rodisku Gioachina Rossiniho. Bicentárium narodenia slávneho predstaviteľa talianskeho bel canta (1792–1992) sa stalo centrom pozornosti **13. ročníka festivalu,** ktorý za relatívne krátku dobu existencie reštauroval značnú časť zabudnutého operného odkazu maestra. Zámerom organizátorov bolo oslovit diváka širokým spektrom aktivít. Kde popri úspešných operných produkciách (Barbier zo Sevilly, Semiramide, La scala di seta, Il viaggio a Reims) odznelo scénické naštudovanie tretej série Le cantate per i Borboni, symfonické koncerty, klavírne recitály, uskutočnil sa ďalší ročník študijného seminára Accademia Rossiniana a obsiahla historicko-dokumentárna výstava priblížila život a dielo slávneho pesarského rodáka.

Z bohatej ponuky programov, propagovanej na vysokej profesionálnej úrovni, vrátane perfektne fungujúceho tlačového servisu, som mal možnosť navštíviť tri operné predstavenia. Zaradenie **Barbiera zo Sevilly,** všeobecne najpopulárnejšieho Rossiniho diela, sa ukázalo byť projektom až nečakane rizikovým. Rovnako senzitívne ako spontánne reagujúce publikum sa pri prijatí inscenácie rozdelilo na dva súperiace tábory a ich názorové nezhody vyvrcholili počas záverečnej klaňačky. Vtedy k akusticky vyváženým prejavom „bú" a „bravo" pristúpil i fyzický súboj antagonisticky naladených fanúšikov priamo v parteri divadla. Našťastie, hlavy účastníkov tohto nepísaného 3. dejstva rýchlo vychladli.

Napriek tomu, že spomenutá perlička bola skôr ilustráciou talianskeho temperamentu, predsa len reflektovala rozporuplnosť produkcie. Jej najzaujímavejšou stránkou bolo uvedenie kritickej edície známeho rossiniológa a dirigenta Alberta Zeddu, opierajúce sa v rozhodujúcej miere o autograf. Zaslúžilo sa – a to práve v jubilejnom roku – o reštitúciu originálu, vyčistenie fioritúr, uvedenie pôvodných secco recitatívov a vôbec, o vedecky podložené oprášenie partitúry od nánosov tradície. Stalo sa tak, že divák zaznamenal nepoznané kadencie, počul áriu Berty (po našom Marcelíny) s náročnou koloratúrou a ako zlatý klinec programu, pred druhým finále, aj ďalšiu, virtuóznu áriu Almavivu. To boli všetko nesporné prednosti pesarského Barbiera.

O čosi problematickejšie vyšla realizácia projektu. Réžia **Luigiho Squarzinu,** na scéne a v kostýmoch **Giovanniho Agostinucciho,** zasadila chronicky známy príbeh do luxusného interiéru Bartolovho paláca, ktorému v 1. obraze predchádzalo verne vykreslené prostredie sevillského námestia. Miestami až otrocky realistická a s klišé hraničiaca koncepcia síce na jednej strane nedovoľovala skĺznuť do polôh frašky (čo býva na našich javiskách takmer pravidlom), na druhej strane však sa tento Barbier tváril až príliš vážne a uhladene. Korektné hudobné naštudovanie zabezpečil dirigent **Paolo Carignani** na čele **Symfonického orchestra RAI** z Turína a **Pražského filharmonického zboru** (zbormajster **Pavel Baxa**). Azda najrozpačitejšie zapôsobilo sólistické obsadenie. Mladá španielska mezzosopranistka **Lola Casariego** (Rosina) hoci nemala vážnejšie prehrešky, nenadchla ani technickou virtuozitou, ani zaujímavosťou timbru. **Maurizio Picconi** bol herecky nevýrazným Bartolom, s problémami v rýchlych pasážach. Ani **Giovanni Furlanetto** ako Basilio sa nevyčlenil z priemeru. Vokálnym ziskom premiéry bol hlavne technicky suverénny a vo výške brilantný **Roberto Frontali** (Figaro) a štýlovo vybrúsený americký tenorista **Bruce Ford** ako Almaviva.

Gloria Scalchi ako Arsace a Iano Tamar ako Semiramide v inscenácii rovnomennej opery v Pesare. **Snímky archív autora**

Oveľa jednoznačnejší dojem zanechala nová inscenácia tragickej melodrámy **Semiramide.** Toto 34. dielo pochádza z vrcholnej tvorivej periódy autora, je posledným skomponovaným pre Taliansko a v Taliansku (ďalšie sú už francúzske) a má niekoľko spoločných rysov s mladíckym Tancredom. Je žánrovo tiež operou seriou, opiera sa o Voltairov námet, zhodný je libretista Gaetano Rossi i miesto premiéry v benátskom Teatro la Fenice. Ide o skutočný rossiniovský skvost, ktorý v kritickej redakcii Fondazione Rossini si zachováva originálnu dĺžku takmer piatich hodín. Enormný časový priestor je však naplnený obsažnou partitúrou, zrkadliacou hudobno-dramatické situácie, charaktery postáv, vzťahy medzi nimi a to všetko s veľkou znalosťou technickej kapacity ľudského hlasu a gustom pre jemné finesy bel canta.

Hudobná architektúra Semiramidy je rozčlenená do predohry a 13 čísel, obsahujúcich introdukciu, šesť árií, štyri duety a dve finále. Práve ensemblové plochy skrývajú najviac dramatickej sily a napätia. Árie po formálnej stránke zodpovedajú základnému modelu: majú sekciu kantabilnú, po nej niekedy nasleduje aktívnejšie tempo so zborom, pripravujúce záverečnú cabalettu. V jej repetícii môžu sólisti uplatniť virtuózne prvky spevu. Pesarská inscenácia, situovaná do Palafestivalu (upravená športová hala s výbornou akustikou i klimatizáciou), bola dielom dirigenta **Alberta Zeddu** a režiséra i výtvarníka v jednej osobe **Huga de Anu.** A bolo to dielo blížiace sa v mnohých parametroch k pojmu dokonalosti. Zedda, okrem toho že je jedným z najkompetentnejších rossiniovských fachmanov, je dirigentom obdareným presným inštinktom pre temporytmickú výstavbu partitúry. Jednotlivé čísla a gradácie tvaroval s precíznosťou lekárnických váh, sólistom bol pevnou oporou a navyše, z jeho osobnosti vyžaruje ono nie každodenné fluidum.

Obrovské javisko naplnil Hugo de Ana monumentálnou výpravou, v plnej zhode s námetom predlohy, umožňujúcou pohyblivými dielcami zaktivizovať dianie, pre jednotlivé scény otvárať vždy nové priestory a perspektívy. Sólistov viedol k čitateľným profilom postáv, vždy akceptujúc ich maximálne vokálne vyťaženie. Hviezdou večera sa stala mladá rossiniovská mezzo-koloratúra **Gloria Scalchi** (Arsace), do najjemnejších detailov a bez námahy zdolávajúca technické nástrahy partu, fascinujúca krásou a kovovým leskom materiálu. Ušľachtilý a štýlovo bezúhonný bol tiež bas **Michele Pertusiho** (Assur), vo fioritúrach a trojčiarkových „déčkach" (!) sa bezpečne cítil tenorista **Gregory Kunde** (Idreno). Veľký talent, spojený so slohovým citom, avšak i isté rezervy, preukázala mladá gruzínska sopranistka **Iano Tamar** v titulnej úlohe. **Pražský filharmonický zbor** a **Orchester Teatra comunale z Bologne** splnili svoje poslanie so cťou.

Barbier zo Sevilly – Lola Casariego, Rosina a Roberto Frontali, Figaro

Tretím navštíveným rossiniovským titulom bolo koncertné prevedenie komickej jednoaktovky **La scala di seta** (Hodvábny rebrík). Dielo vzniklo v skladateľovej dvadsiatke, ako jeden z piatich titulov roku 1812. Hráva sa iba sporadicky a ak si bratislavský koncertný návštevník zalistuje v pamäti, tak roku 1976 ho mohol počuť na pódiu Slovenskej filharmónie v rámci BHS. Pesarský večer bol vlastne koncipovaný poloscénicky, bez výpravy a kostýmov, zato s výstupmi aranžovanými v priestore. Tieto herecké etudy trocha oživili chod predstavenia, zdynamizovali tok diela, ktoré neprináša mimoriadne hudobné zaujímavosti. S patričnou pietou k skladateľovi ho interpretoval dobre disponovaný **Symfonický orchester z Torina,** vedený dirigentom **Mauriziom Beninim.** Sólistické obsadenie, zostavené výlučne z mladých a medzinárodne neznámych spevákov, splnilo festivalové predstavy iba čiastočne.

Pesaro '92 po mojom odchode ešte čakala dvojica gala večerov Rossiniho Cesty do Remeša, kde mená ako Abbado, Studer, Gasdia, Valentini-Terrani, Merritt, či Raimondi sľubovali skutočné vyvrcholenie festivalu v jubilejnom roku Gioachina Rossiniho. Cesty recenzenta Hudobného života však viedli i do ďalších festivalových miest Talianska. O tom však až v ďalšom čísle HŽ.

PAVEL UNGER

Romantická opereta na záver sezóny v Prešove

Hudba: R. Friml. Libreto: W. H. Post a B. Hooker. Premiéra: dňa 12. a 14. júna 1992 na veľkej scéne DJZ v Prešove.

Romantická opereta amerického skladateľa českého pôvodu **Rudolfa Friml Kráľ tulákov** sa neocitla v prešovskom divadle prvý raz. Už v roku 1965 ju tu režíroval Oldřich Nový. Bola to vtedy po 30 rokoch prvá inscenácia od pražskej premiéry v Československu. Súčasnej inscenácie sa ujal režisér **Ján Šilan.** Veľmi predvídavo ju realizoval ako veľkoplošný projekt so zachovaním jej romantizujúceho poľa. V tomto kontexte som vnímala aj dominujúcu pozíciu vizuálneho zážitku ako transformáciu veľkolepých obrazov a výstupov. Nakoniec to bola aj kompenzácia Frimlovej hudobnej partitúry, ktorá nemá ani jeden výrazný operetný „šláger" ako je to napríklad v Rose Mary. Historizujúci námet operety v preklade Ľ. Felixa a J. Smreka inšpiroval režiséra k javiskovej fantázii kulminujúcej najmä v masových scénach, ktoré Šilan zväčša riešil ako figuratívnu kompozíciu. Scénický efekt umocnili lučištníci i pážatá – **žiaci Tanečno-divadelnej školy** (pripravení **S. Selčanovou**) vo výtvarne adekvátnych kostýmoch. Pod kostýmovú nádheru kráľovského dvora Ľudovíta XI. sa podpísala hostujúca výtvarníčka **Ružena Švecová.** Režisérovi i výtvarníčke nahrávala jednoduchá lineárne riešená konštrukcia schodov a praktikáblov so základom v javiskovej hydraulike. Autorom scény s doplňujúcimi „pop-artovými" kompozíciami z textílií v zadnej časti javiska bol hostujúci **Štefan Hudák.** Technicky nedoriešené boli koncovky, t. j. odchody „mŕtvych" z javiska v profesionálne sfarbených a autenticky vyzerajúcich bitkách. Z hľadiska zvukovej vierohodnosti opäť technicky nedoriešené a preto diskutabilné bolo ozvučovanie javiska nahrávkami „hlasov ulice", či playbackom (scéna lučištníkov).

Prešovská spevohra je súborom dosť jasne polarizovaným v radoch sólistov v rámci jednotlivých žánrov hudobného divadla. V operete Kráľ tulákov, ktorá obsahuje aj niekoľko záludnejších árií či piesní, si počínali veľmi dobre najmä **Helena Horváthová** (Katarína de Vauselles) **Michail Adamenko** a **Ladislav Suchoža** (obaja v alternovanej postave F. Villóna). Citlivou deklamáciou a herectvom sa prezentovala **Elena Kušnierová** (Katarína v prvom obsadení), **Svetlana Sarvašová** ako dynamická Huguette, **Štefan Senko** a **Ivan Barla** alternovali životaschopného chlapíka Tabarieho. V kreatívnej polohe ich dopĺňal v činohernej postave Noela **Jozef Novotný. Slavomír Benko** (už druhý raz v tejto sezóne kráľom) potvrdil svoj zmysel pre činoherný rozmer postavy francúzskeho kráľa Ľudovíta XI. Pestré spektrum javiskovej kompozície dotvárali v jednotlivostiach ďalší sólisti spevohry a členovia baletu. Choreografická koncepcia hostujúceho **Jozefa Dolinského** nebola vždy zosúladená s réžiou (ale napokon aj miestom deja) priveľkou mierou štylizácie (tance v krčme v prvom dejstve). Orchester spoľahlivo viedol a zosúlaďoval s náročnými (na priestor) zbormi (zbormajster **Ivan Pacanovský**) dirigent **Ján Bedřich.**

DITA MARENČINOVÁ

Slavomír Benko ako Ľudovít XI. a Helena Horváthová ako Katarína de Vanselles v operete R. Friml Kráľ tulákov. **Snímka Ľ. Marko**

Muzikologická konferencia v Karibskej oblasti

V dňoch 13. – 15. júla sa uskutočnila na Caymanských ostrovoch v Karibskom mori konferencia venovaná tematike: Hudba a tanec v povestiach a v názoroch na more. V spojení s ňou sa 10. – 12. ako aj v priebehu 15. júla uskutočnilo zasadanie Výkonného výboru Medzinárodnej rady pre tradičnú hudbu UNESCO.

Dve desiatky referátov sa venovalo predovšetkým tradičnej hudbe spojenej s morom a hudobnej kultúre karibského ostrovného sveta. Čo je pre celú oblasť južnej a strednej Ameriky príznačné, to je stretnutie tradícií troch kontinentov a troch veľkých kultúrnych okruhov: sveta tradičnej indiánskej hudby, (ktorá bola za 400 rokov takmer úplne zdecimovaná), európskej tradičnej hudby (najmä španielskej, francúzskej, anglickej, holandskej a ď.) a napokon s najsilnejším podielom černošskej africkej hudby (ktorá sa tisíckami privezených otrokov stala dnes dominujúcou tradíciou). Za obdobie posledných dvoch storočí, sa však mnohé ostrovy stali cieľovou stanicou státisícov Indov, Číňanov, Američanov a ďalších prisťahovalcov. Ľudové hudobné tradície, zábavná hudba, hudba s výraznými črtami kmeňovej hudby, veľmi aktuálna hudba s jasnými politickými a sociálnymi zámermi sa stretáva v nekonečnom množstve nenapodobiteľných štýlov, v ktorých sa spája kantabilita španielsko-francúzskej hudby s bubnovými štýlmi Bantu, Hausa, Ašanti a ďalších z rovníkovej Afriky.

Kontinentálny most medzi Južnou a Severnou Amerikou, s Guatemalou, San Salvadorom, Hondurasom, Kostaricou, Nikaraguou, Panamou, je ohraničený tradíciou staroaztéckej a mayskej kultúry a miešanými formami mestickej hudby. K nej sa paralelne od Floridy, cez Kubu, Bahamské ostrovy, Jamaiku, Haiti, San Domingo, Portoriko a cez tisíc kilometrový poloobluk Zá- a Náveterných ostrovov tiahne vlastná hudobná kultúra karibských ostrovov až po ústie rieky Orinoko na juhoamerickom subkontinente. Táto ostrovná a súostrovná ríša disponuje s takou rozmanitou, bohatou hudobnou kultúrou, ako žiadny kontinent alebo subkontinent. Miešaním tradícií vznikli prejavy, ktoré nemajú v materských zemiach obdoby a ktoré sú jadrom karibskej hudby. Dnes sa stala azda najvyhľadávanejšou turistickou oblasťou a z nej profituje aj cudzineckému ruchu prispôsobená produkcia komerčného charakteru. Vedľa nich však jestvuje výrazná tradícia sociálnej vysťahovaleckej tvorby portorikánskej, haitanskej provenience. Ich piesňová tvorba sa dotýka státisícového vysťahovaleckého prúdu, ktorý sa na tisícoch plavidiel ilegálnymi cestami dostáva do USA. „Boat people" (ľudia z člnov) sú ich témou ako hovorí pesnička: „Otec nás opustil, povedal nám, že ide do Nassau. Išiel, aby našiel lepší život. Pre nás, ktorých zanechal, niet jedla ani peňazí, obrali nás o zeme, mama nám zomrela na zákernú tuberkulózu, bieda sa dotkla jej tela ako aj celej našej krajiny." Je to fascinujúca šansónová tvorba, s bohatou hudbou plného vnútorného napätia i poetickosti.

V jednotlivých karibských štátoch sa za posledné desaťročia napriek neobyčajne ťažkej hospodárskej a sociálnej situácie začína intenzívny výskum v tzv. projektoch „Memory bank" (pamäťové databanky), v ktorých v zozbieraných audiovizálnych dokumentoch z posledného storočia usilujú v inštitúciach o rekonštrukciu vlastných kultúrnych a hudobných dejín. Najmä Jamaika je vzorom v tejto dokumentácii a na Barbadose založili Karibské kultúrno-informačné centrum pre koordináciu a spoluprácu. Je zrejmé, že aj v tejto oblasti sa medzinárodná kooperácia realizuje na medziregionálnych kultúrnych projektoch ako aj inde vo svete.

Samotná konferencia sa uskutočnila na základe pozvania Leonarda Gilberta a Oswell Rankinea z Miestnej caymanskej administrácie (Caymanské ostrovy sú stále britským dominiom), Olive Lewin z Jamaiky (ako viceprezidentky ICTM-UNESCO) a programového koordinátora Ricardo D. Trimillos z Hawaiskej univerzity. Okrem karibskej oblasti podstatná časť referentov prišla zo Spojených štátov a zaoberali sa s piesňami mora v Omane, s piesňami osídlencov na Barbadose, s diferencovanosťou piesňovej tradícii na Hawaiských ostrovoch, hovorili o význame rybích božstiev pri vzniku hudby u Indiánov v amazonských pralesoch, o morských božstvách v brazílskej Bahii, o morských pannách a Sirénach v kultúrnej tradícii moreplavcov, o hudobnej kultúre na Haiti atď., ktoré boli doplnené videoprezentáciami a rozsiahlymi diskusiami. Dotýkali sa vzťahu medzi hispánskou, indiánskou a černošskou tradíciou.

Takmer žiadna z doterajších publikácií o hudobných kultúrach sveta nevenuje tejto časti amerického kontinentu osobitnú pozornosť. A to napriek neobyčajne významnej úlohe tejto oblasti nielen v samotnej hudobnej kultúre Ameriky, jej samostatnej i sprostredkujúcej funkcii, ale aj jej vplyvu na európsku hudobnú tradíciu. Ak spomeniem Kubu s jej tanečnými typmi a formami, hemiolovým rytmom, bolerom, piesňové štýly calypso, typy kovových sudových bubnových súborov a pod. je to oblasť neobyčajne rozmanitá a kultúrnohistoricky komplikovaná a preto sa autori vyhýbali jej celostnému uchopeniu. Je však paradoxom, že v novom 11 zväzkovom celosvetovom projekte „Svet hudby" (The Universe of Music), bude práve 1. zväzok venovaný Hudbe Latinskej Ameriky a Karibskej oblasti.

Projekty tohto druhu, desiatky uplynulých a budúcich vedeckých a hudobnokultúrnych podujatí stáli na programe zasadania Výkonného výboru Medzinárodnej rady pre tradičnú hudbu. V jej rámci sa osobitne tri programové body dotýkali slovenskej etnomuzikológie. V máji t. r. sa uskutočnilo v Smoleniciach 12. zasadanie Študijnej skupiny pre tradičné európske hudobné nástroje, na programe ktorého stála tematika vzťahu nástrojov a nástrojovej hudby a tematika slovenských ľudových hudobných nástrojov. Toto zasadanie bolo pri hodnotení predsedom organizácie označené za podujatie (z doteraz uskutočnených od roku 1964) na najvyššej vedeckej úrovni, a to jednak predloženými príspevkami jednak rozsiahlymi diskusiami. Na základe tohto hodnotenia bol Čsl. národný komitét ICTM/UNESCO poverený uskutočniť v roku 1994 na Slovensku Medzinárodne kolokvium ICTM na tému „Tradičné hudobné kultúry v súčasnosti", ktorému budú predchádzať v rokoch 1992-3 osobité výskumné akcie v strednej, západnej a severnej Európe.

Čsl. národný komitét bol poverený zvážením možnosti uskutočniť v roku 1999 celosvetovú konferenciu tejto organizácie. Bola by to mimoriadne významná udalosť. Posledná celosvetová konferencia sa uskutočnila v Zlíne v roku 1962 za spolupráce českých a slovenských etnomuzikológov, kedy prišlo aj k založeniu Čsl. národného komitétu tejto organizácie. V roku 1993 sa celosvetová konferencia uskutoční v zjednotenom Berlíne, 1995 v Sydney v Austrálii, a v roku 1997 k 50. výročiu založenia tejto zakladajúcej organizácie UNESCO v Londýne, kde táto organizácia vtedy vznikla. Na Slovensku sa konferencia v roku 1999 má venovať téme Svetová etnomuzikológia na prahu 21. storočia.

OSKÁR ELSCHEK

Informácie

● Známy dirigent Rafael Frübeck de Burgos bude novým generálnym hudobným riaditeľom Nemeckej opery v Berlíne. Zatiaľ podpísal zmluvu na päť sezón 1992–1997. Súčasne zostáva aj šéfdirigentom Viedenských symfonikov.

● Slávny dirigent Sergiu Celibidache, generálny riaditeľ Mníchovskej filharmónie, bol za svoje zásluhy o kultúrny rozvoj Mníchova menovaný čestným starostom zemského hlavného mesta Mníchov.

● Po nedávnej smrti riaditeľa Viedenskej štátnej opery Eberharda Waechtera, stal sa jeho nástupcom v tejto funkcii jeho najbližší spolupracovník Ioan Holender. Jeho hudobným poradcom bude dirigent Ulf Schirmer.

● Nemecké vydavateľstvo Schott vydalo pri príležitosti 50-teho výročia smrti českého skladateľa Erwina Schulhoffa jeho základné diela o. i. Sonátu pre husle a klavír, Jazzovú sonátu pre altový saxofón a klavír, Divertissement pre hoboj, klarinet a fagot, Päť kusov pre sláčikové kvarteto. Vydaním diel Erwina Schulhoffa chce vydavateľstvo vyplniť mnohorozmerné spektrum európskej hudby vzniknutej medzi dvoma svetovými vojnami.

● Petr Altrichter, šéfdirigent Pražských symfonikov, bude od 1. septembra 1993 novým generálnym hudobným riaditeľom Juhonemeckej filharmónie v Konstanz. V tejto funkcii vystrieda Thomasa Koncza.

● Na 1. speváckej súťaži, ktorú poriadala lipská opera, udelili ceny v úhrnnej výške 60 000 DM a sedem štipendií. 1. cenu získala altistka Nadja Michael, 2. cenu sopranistka Alexandra von der Weth a o 3. cenu sa delili sopranistka Juanita Lascarro Tafur a altistka Heike Schmidt.

● Nemecký skladateľ Joschi Krüger stal sa zo svojou mini-operou pre deti Des Versprechen nositeľom ceny International Composer's Competition.

● 8. júna t. r. vo veku 83 rokov zomrel vo Viedni významný rakúsky skladateľ Alfred Uhl. Patril k prvým rakúskym úspešným skladateľom filmovej hudby, ktorú komponoval už od roku 1932 a v roku 1936 získal v Benátkach prvú cenu. Pozoruhodná je jeho komorná tvorba. Pedagogicky pôsobil na Vysokej hudobnej škole vo Viedni.

● 9. apríla t. r. zomrel vo veku 73 rokov v Hinterbrühl pri Viedni medzinárodne uznávaný klavírny sprevádzač a hudobný publicista Erik Werba. Dlhé roky pedagogicky pôsobil na Hudobnej akadémii vo Viedni ako profesor pre koncertný spev a oratórium.

● Za svoju skladbu Adagio pre orchester získal poľský skladateľ Krzysztof Penderecki tohtoročnú cenu University of Louisville „Grawemeyer Award for Music Composition". Táto cena dotovaná vo výške 150 000 dolárov je jednou z najvýznamnejších cien vo svete. Udelenie ceny sa uskutoční 10. septembra 1992.

● Rakúsky klavirista Paul Badura Skoda získal Mozartovu cenu vo výške 22 000 mariek, ktorú udeľuje Johann-Wolfgang von Goethe Stiftung v Bazeli.

● Klavirista Aloys Kontarsky získal cenu vo výške 20 000 mariek, ktorú udeľuje Vysoká hudobná škola v Trossingene.

● Taliansky dirigent Giuseppe Sinopoli prevezme v sezóne 1992–1993 na päť rokov vedenie Saskej štátnej kapely v Drážďanoch. Popri pôsobení v Drážďanoch si ponecháva aj svoje záväzky vo Filharmonickom orchestri v Londýne.

● V dôsledku umeleckého nesúladu s opernými režisérmi nebude už Pinchas Steinberg dirigovať operné predstavenia na festivale v Bregenzi.

● Opera Alfreda Šnitkeho s názvom Život s idiotom mala svetovú premiéru v Hudobnom divadle v Amsterdame. Hudobne ju naštudoval dirigent Mstislav Rostropovič, réžiu mal Boris Pokrovskij.

● V Sasku, Bavorsku a v Čechách prebiehal v letných mesiacoch nový festival MITTE EUROPA. Festival obsahuje regionálne aktivity v oblasti hudby, divadla a výtvarného umenia. Prebieha v 27 mestách spomínaných regiónov. Jeho súčasťou sa stala aj karlovarská prehliadka Mladé pódium. V prípravnom výbore sú umelci ako napr. Theo Adam, Jiří Bělohlávek, Petr Eben, Yehudi Menuhin, Milan Uhde, bavorský minister financií G. F. von Waldenfels a Udo Zimmermann a i.

podľa zahraničnej tlače

–mj–

WIEN MODERN

Pod týmto názvom sa od 24. októbra do 27. novembra už po piaty raz uskutoční medzinárodný festival hudby 20. storočia WIEN MODERN. Dramaturgickou kostrou tohtoročného festivalu sú diela Luigi Dallapiccolu (1904–1975), Iannisa Xenakisa (1922), Hans Wernera Henzeho (1926) a Kurta Schwertsika (1935). V rozsiahlom festivalovom programe ďalej zaznejú diela Gerda Kühra, španielskeho autora Emmanuela Nunesa, talianskeho skladateľa Paola Perezzaniho a ruskej skladateľky Nadi Fómini, ktorá od roku 1988 žije v emigrácii v Berlíne.

Na viedenskom festivale súčasnej hudby vystúpi veľký počet orchestrov, komorných súborov, sólistov, dirigentov a zbormajstrov. Za dirigentskými pultami nebudú chýbať Claudio Abbado, Friedrich Cerha, Pesko Zoltán, ktorý bude dirigovať Slovenskú filharmóniu, Peter Burwik, Peter Eötvös a i. Festival WIEN MODERN je v súčasnosti najrozsiahlejším festivalom súčasnej hudby po svete a umožňuje tvorivú konfrontáciu všetkých dostupných kompozičných systémov a estetických názorov.

–mj–

BRATISLAVSKÉ HUDOBNÉ SLÁVNOSTI
BRATISLAVA MUSIC FESTIVAL
MUSIKFESTSPIELE BRATISLAVA
FÊTES DE MUSIQUE DE BRATISLAVA
FESTIVAL DE MÚSICA DE BRATISLAVA
XXVIII. ročník

BHS

člen Európskej asociácie festivalov (AEF)

Hlavný usporiadateľ SLOVKONCERT
slovenská umelecká agentúra

XVII. Interpódium – prehliadka mladých koncertných umelcov
5. – 7. 10. 1992

25. 9. – 8. 10. 1992

KK KULTUR kontakt

Festivalové podujatia

PIATOK – 25. 9.

17.00 Rytierska sieň Bratislavského hradu
Moyzesovo kvarteto
J. Sibelius, I. Zeljenka
19.00 Umelecká scéna SĽUK-u
Komorná opera Bratislava
G. Donizetti – J. Offenbach: Rita a slepci
20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Slovenská filharmónia
Spevácky zbor mesta Bratislavy
Dirigent – Ondrej Lenárd
Zbormajster – Ladislav Holásek
Sólistka – Sophie Rolland, violončelo (Kanada)
Recitácia – Ľubo Roman
I. Zeljenka: Spievať? (premiéra)
C. Saint-Saëns: Koncert pre violončelo a orchester a mol op. 33
I. Stravinskij: Svätenie jari

SOBOTA – 26. 9.

17.00 Koncertná sieň Klarisky
Bianca Sitzius, klavír (NSR)
19.00 Slovenské národné divadlo
Súbor opery J. G. Tajovského v Banskej Bystrici
G. Donizetti: Favoritka
20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Orchester Moskovského rozhlasu P. I. Čajkovského (Rusko)
Dirigent – Vladimír Fedosejev (Rusko)
Sólistka – Emilia Moskvitina, harfa (Rusko)
N. Rimskij-Korsakov, F. Martin, M. Ravel

NEDEĽA – 27. 9.

10.30 Mirbachov palác
Alois Menšík, lutna, Štefan Bučko, recitácia
(Výber z renesančnej hudby a poézie)
14.00 Slovenské národné divadlo
Súbor opery J. G. Tajovského v Banskej Bystrici
G. Rossini: Il Signor Bruschino
17.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Slovenský komorný zbor SĽUK-u
Komorné združenie
Dirigent – Pavol Procházka
J. Tranoscius, Z. Zarewutius, J. Šimbracký
T. Salva: Mša Glagolskaja (premiéra)
19.00 Koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
Symfonický orchester Slovenského rozhlasu, Lúčnica, Technik, Echo
Detský a mládežnícky zbor SR
Dirigent – Róbert Stankovský
Zbormajstri – Jan Rozehnal, Peter Hradil, Jana Rychlá, Ondrej Šaray
P. Mc Cartney: Liverpoolské oratórium
20.00 Divadelné štúdio VŠMU (malá sála Reduty)
Hudobno-divadelné združenie
D. G. Speer: Lompynove šibalstvá

PONDELOK – 28. 9.

19.00 Slovenské národné divadlo
Súbor opery Slovenského národného divadla
W. A. Mozart: Figarova svadba
20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
The Hallé Orchestra (Veľká Británia)
Dirigent – James Judd (Veľká Británia)
Sólista – Cho-Liang Lin, husle (Čína)
E. Elgar, W. A. Mozart, R. Strauss, B. Bartók

UTOROK – 29. 9.

17.00 Moyzesova sieň Slovenskej filharmónie
Cappella Istropolitana
Dirigent – Ernst Smole (Rakúsko)
Sólista – Michel Lethiec, klarinet (Francúzsko)
W. A. Mozart, A. Copland, G. Rossini, D. Šostakovič
19.00 Kostol Najsvätejšej Trojice
Koncert v rámci cyklu Európske katedrálne koncerty
Musica aeterna
Umelecký vedúci – Peter Zajíček
Sólista – Peter Mikuláš, bas
Ph. J. Rittler, G. Muffat, H. I. F. Biber, J. D. Zelenka
19.00 Slovenské národné divadlo
Súbor baletu Slovenského národného divadla
F. Kafka: Svetlo v tme

STREDA – 30. 9.

19.00 Slovenské národné divadlo
Súbor opery Slovenského národného divadla
W. A. Mozart: Figarova svadba
20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Štátna filharmónia Košice
Dirigentka – Anne Manson (USA)
Sólista – Takayoshi Wanami, husle (Japonsko)
E. Lalo, R. Schumann

ŠTVRTOK – 1. 10.

Medzinárodný deň hudby
20.00 Koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
Dirigent – Vladimír Fiodorovič Sirenko (Ukrajina)
Sólistka – Susanna Mildonian, harfa (Belgicko)
J. Cikker, A. Ginastera, A. Dvořák
20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Jazzový koncert
Art Farmer kvinteto (USA)

PIATOK – 2. 10.

17.00 Koncertná sieň Klarisky
Duo – Dagmar Zsapková, flauta
Jozef Zsapka, gitara
D. Martinček, D. Babcock, I. Rechin, Š. Rak, P. Martinček
18.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Slovenská filharmónia, Slovenský filharmonický zbor, Bratislavský chlapčenský zbor
Dirigent – Péter Schreier (Nemecko)
Zbormajstri – Jan Rozehnal
Magdaléna Rovňáková
J. S. Bach: Matúšove pašie, BWV 244
19.00 Slovenské národné divadlo
Súbor baletu Slovenského národného divadla
L. J. F. Hérold: La fille mal gardée alebo Márna opatrnosť

SOBOTA – 3. 10.

11.00 a Slovenské národné divadlo
Súbor opery Slovenského národného divadla
17.00 M. Dubovský: Veľká doktorská rozprávka
17.00 Moyzesova sieň Slovenskej filharmónie
Pocta Komenskému
Štátny komorný orchester Žilina
Popradský detský zbor
Dirigent – Eduard Fischer
Sólisti – Andreas Pistorius, klavír (Nemecko)
Jaroslav Svěcený, husle, Václav Patejdl, syntetizátory
J. Hatrík: Schola ridicula, kantáta pre detský zbor a orchester
P. Martinček: Koncert pre klavír a komorný orchester in A (premiéra)
V. Patejdl: Labyrint sveta – pre husle sólo, syntetizátory, rytmickú skupinu, soprán a komorný orchester (premiéra)
20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Komorný orchester Národného divadla Praha
Dirigent – Zdeněk Košler
Sólista – Miloš Jurkovič, flauta
A. Dvořák, A. Vivaldi, F. Schubert

NEDEĽA – 4. 10.

10.30 Mirbachov palác
Recitál
Ján Slávik, violončelo, Daniela Ruso, klavír
S. Barber, B. Martinů, I. Zeljenka, V. Godár
10.30 Koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
Organový recitál
Ján Valach (Belgicko)
C. Franck, J. S. Bach, J. Jongen, L. Rajter, J. Valach
17.00 Koncertná sieň Klarisky
The Schubert Ensemble of London
(Veľká Británia)
J. N. Hummel, G. Weir, F. Schubert
20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Bruckner – Orchester Linz (Rakúsko)
Dirigent – Martin Sieghart (Nemecko)
Sólisti – Nové bratislavské trio
Mikuláš Škuta, klavír, Peter Maceček, husle, Eugen Prochác, violončelo
F. Schubert, L. van Beethoven, A. Bruckner

PONDELOK – 5. 10.

17.00 Interpódium
Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Bratislavskí sólisti
Dirigent – Jack Martin Händler
Sólisti – Jasminka Stančul, klavír (Srbsko), Sandrine Cantoreggi, husle (Francúzsko), Dénes Várjon, klavír (Maďarsko)
J. Ch. Bach – W. A. Mozart, J. Haydn,
19.00 Veľký Evanjelický kostol, Panenská ul.
I. Solisti Veneti (Taliansko)
Dirigent – Claudio Scimone
19.30 Štúdio S
J. Hatrík: Adamove deti (1. premiéra)

UTOROK – 6. 10.

17.00 Interpódium
Moyzesova sieň Slovenskej filharmónie
Štátny komorný orchester Žilina
Dirigent – Eduard Fischer
Sólisti – Jana Nagy-Juhász, klavír (Rumunsko), David Levy, klavír (Veľká Británia)
R. Schumann, F. Liszt, A. Honegger
17.00 Divadelné štúdio VŠMU (malá sála Reduty)
Hudobno-divadelné združenie
D. G. Speer: Lompynove šibalstvá
19.00 Slovenské národné divadlo
Súbor baletu Slovenského národného divadla
P. I. Čajkovskij: Labutie jazero
19.30 Štúdio S
J. Hatrík: Adamove deti (2. premiéra)
20.00 Interpódium
Janáčkova filharmónia Ostrava
Dirigent – Dennis Burkh (USA)
Sólisti: Menelaos Menelau, husle (Cyprus), Gerardo Vila, klavír (Taliansko)
J. S. Bach: Koncert pre husle a orchester E dur, BWV 1042
L. van Beethoven: Koncert pre klavír a orch. č. 4 c mol, op. 37
R. Harris: 3. symfónia
G. Gershwin: Američan v Paríži

STREDA – 7. 10.

17.00 Interpódium
Moyzesova sieň Slovenskej filharmónie
Wihanovo kvarteto Praha (ČR)
Klavírne duo Peter Pažický – Aleš Solárik (SR)
L. Janáček, A. Dvořák, F. Chopin, D. Šostakovič
19.00 Slovenské národné divadlo
Súbor opery Slovenského národného divadla
J. Offenbach: Hoffmannove rozprávky (Les Contes d'Hoffmann)
20.00 Interpódium
Koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
Symfonický orchester Slovenského rozhlasu
Brnenský filharmonický zbor
Dirigent – Andrew Mogrelia (Veľká Británia)
Zbormajster – Jan Rezníček
Sólisti – Françoise Groben, violončelo (Luxembursko), Lívia Ághová, soprán, Martin Babjak, barytón
G. Verdi, E. Elgar, S. Rachmaninov, A. Dvořák

ŠTVRTOK – 8. 10.

20.00 Koncertná sieň Slovenskej filharmónie
Záverečný koncert BHS
Pod čestným patronátom AEF a primátora hl. m. SR
Slovenská filharmónia
Slovenský filharmonický zbor
Dirigent – Ľudovít Rajter
Zbormajster – Jan Rozehnal
Sólista – Jan Markvart, tenor
F. Schmidt: Kráľovské fanfáry z opery „Fredigundis"
L. Van Beethoven: Symfónia č. 4, B dur, op. 60
E. Suchoň: Žalm zeme Podkarpatskej, op. 12 pre tenor sólo, miešaný zbor a veľký orchester

PRACOVNÉ A INÉ PODUJATIA V RÁMCI B H S '92

INTERPÓDIUM nesútažná prehliadka mladých koncertných umelcov
5. – 7. 10. 1992

30. 9. – 1. 10. 92 Medzinárodná muzikologická konferencia na tému: „Historické hudobné nástroje a súčasná interpretačná prax II" – v rámci BHS „Hudobné tradície Bratislavy a ich tvorcovia"
Hlavný usporiadateľ: Slovenská muzikologická asociácia pri SHÚ a Nadácia J. N. Hummela v Bratislave
Miesto konania: Zichyho palác, Múzeum J. N. Hummela, Bratislava

2. 10. – 4. 10. 92 Medzinárodná vedecká konferencia na tému: „Barok a hudba"
Hlavný usporiadateľ: Slovenská muzikologická asociácia pri SHÚ, Slovenská národná galéria
Miesto konania: Slovenská národná galéria, Bratislava

8. 10. o 15.00 Prehrávka noviniek vydavateľstva Supraphon
Zasadačka Slovkoncertu, Michalská 10, 2. posch.

6. 10. – 9. 10. 92 Film a hudba – súvislosti tvorby
Medzinárodná študijná prehliadka filmových a televíznych diel a videoprogramov s hudobnou tematikou.

24. 9. – 8. 10. 92 Výstava fotografií „Architektúra vrcholného baroka v Čechách"
Usporiadateľ: České kultúrne stredisko
Miesto konania: Foyer Slovenskej filharmónie

25. 9. – 25. 10. 92 Medzinárodné sochárske sympózium „Socha – hudba '92"
Usporiadateľ: Slovenská výtvarná únia, MK SR, Združenie Gerulata
Miesto konania: Záhrada Grassalkovičovho paláca

12. 10. o 19.00 Nová Scéna
Francúzsky inštitút v Bratislave prezentuje:
Compagnie de l'Alambic (Francúzsko)
Choreografia: Christian Bourigault

6. – 7. 10. 1992 Management talentu
Porada medzinárodného prípravného výboru Medzinárodnej vedeckej konferencie – Október '93
Usporiadateľ: MKŠ, SHS, BHS
Miesto konania: Kaštieľ Brunsvik, Dolná Krupá

Redakčná uzávierka: 24. 8. 1992
Zmena programu a účinkujúcich vyhradená. Predpredaj vstupeniek na podujatia BHS v koncertných sieňach a Divadelnom štúdiu VŠMU sa uskutoční v pokladni Slovkoncertu, Michalská 10, prízemie, vchod z dvora, od 1. 9. 1992. Pokladničné hodiny: od 13.00 do 17.00, tel.: 33 45 58. Podujatia sa realizujú i v ďalších mestách Slovenska.